

Galileoren bizitza

Drama

Bertolt Brecht (I)

Itzulpena: Miren BILLELABEITIA

Eskaintza: Joseba eta Nerea-ri

1

GALILEO GALILEIK, MATEMATIKA IRAKASLE PADUAN, KOPERNIKOREN SISTEMA UNIBERTSALAREN BALIOTASUNA ERAKUTSI NAHI DU.

Mila seiehun eta bederatzigarren urtean
Paduan, etxetxo apalean
Zientziaren argiak liluratu egiten gintuen.
Galileo Galileik kalkuluak egiten zituen
Eguzkia mugitzen ez dela
eta Lurrak grabitatu egiten duela.

Galileoren gela apala Paduan. Goizean goiz. Mutiko batek, Andrea, etxeko giltzariaren semeak, edalontzi bete esne eta ogitxo bat dakar.

GALILEO: *(Bular aldea garbitzen ari da bafada alaiak eginez.)* Utzi esnea mahai gainean, baina ez itxi libururik.

ANDREA: Esne saltzailleari ordaindu behar dlogula esan du amak. Bestela, etxearen inguruan biraka hasiko da laster, Galilei jauna.

- GALILEO: Esan hobeto zirkulua osatuko duela, Andrea.
- ANDREA: Zeuk esan bezala. Ez badiogu ordaintzen, zirkulua osatuko du gure inguruan, Galilei jauna.
- GALILEO: Epaitegiko udaltzaina aldiz, Cambione jauna, zuzen eta artez etorriko duk gugana, eta zein marra mota aukeratu du puntu biren artean?
- ANDREA: (*Imintzio eginez.*) Laburrena.
- GALILEO: Ederto. Gauza bat erakutsiko diat. Begira ezak astronomia taulen atzean.
(*Andreak Ptolomeoren sistemaren modelo bat atzeratzen du taulen atzealdetik.*)
- ANDREA: Zer da hau?
- GALILEO: Astrolabio bat; traste horrek erakusten dik, antzinakoen ustetan, nola ari diren astroak Lurraren inguruan biraka.
- ANDREA: Nola?
- GALILEO: Aztertu egin behar diagu. Lehenengo lehenengokoa: deskribapena.
- ANDREA: Erdian harritxo bat dago.
- GALILEO: Lurra duk.
- ANDREA: Bere inguruan, elkarren gainean, eratzunak daude.
- GALILEO: Zenbat?
- ANDREA: Zortzi.
- GALILEO: Kristalezko esferak dituk.
- ANDREA: Eratzunetan bolatxoak daude itsatsita...
- GALILEO: Astroak.
- ANDREA: Eta hor hitzak idatzirik dituzten xingolak daude.
- GALILEO: Zein hitz?
- ANDREA: Izarren izenak.
- GALILEO: Adibidez?
- ANDREA: Beheko bolatxoa Ilargia da, hori jartzen du. Eta gainean Eguzkia dago.
- GALILEO: Eta orain Eguzkia mugiaraz ezak.

ANDREA: (*Eraztunak mugiarazten ditu.*) Polita da. Baina hain itxita gaude...

GALILEO: (*bular aldea lehortuz.*) Bai, horixe bera sentitu nian tramankulu hori lehenengoz ikusi nuenean. Batzuei horrela gertatzen zaiguk. (*Andreari botatzen dio esku-oihala bizkarra lehor diezaion.*) Harresiak, eraztunak eta gelditasuna! Bi mila urtetan zehar Gizadiak uste izan zian Eguzkia eta gainontzeko izar guztiak bere inguruan biraka ari zirela. Aita Santuak, kardinalak, printzeek, jakintzuek, kapitainek, merkatariak, arrain saltzaileek eta ikasleek kristalezko esfera horretan geldi zeudela uste zitean. Baina orain gu irten egingo gaituk, Andrea, bidai handi bat egiteko. Garai zaharrak igaro direlako eta orain aro berri bat delako. Azken ehun urtetan Gizadia zerbait itxaroten balego bezala duk.

Hiriak txikiak dituk, eta buruak ere bai. Sineskeria eta izurritea. Baina orain zera esaten duk: gauzak horrela izateak ez dik esan nahi horrela jarraitu behar dutenik. Dena mugitzen baituk, laguna.

Hau guztia itsasontziekin hasi zela pentsatzea atsegin diat. Antzina-antzinako garaletatik, gizonak kostaldetan zehar arrastaka aritu baino ez zian egin, baina halako batean utzi egin zitean eta itsasoak zeharkatzen hasi huen.

Gure kontinente zahar honetan zurrumurru bat zabaldu duk: beste kontinente batzuk ere badituk. Eta, gure itsasontziak haletara jotzen dutenetik, bazter guztietatik esaten duk, barreka ari diren kontinenteetan, itsaso handi eta izugarri hori putzu txikia baino ez dela. Eta gauza guztien zergatiak aztertzeko gogo handia zegok: zergatik erortzen den eskutik askatzen den harria eta nola igotzen den zerurantz jaurtikitzen denean. Egunero asmatzen duk zerbait. Ehun urtekoek ere, asmatu den berrikuntza belarrira oihukatzeke eskatzen ditek gazteei.

Gauza asko asmatu dituk honezkero, baina asmatzeko gehiago zeudek. Eta horrela egin behar izango ditek belaualdi berriek ere.

Sienan, gaztetan, ikusi nian etxegintzan ari ziren langile batzuk bost minututan eztabaidatu ondoren granitozko bloke handiak mugitzeko era zaharra soken antolakuntza berri eta zentzuzkoagoagatik aldatzen. Han eta orduan jakin nian: garai zaharrak amaituak hituen eta berri bat hasten zuan. Laster jakingo dik Gizadiak zer gertatzen den bere etxeaz, bizi den izarraz. Liburu zaharrek diotena ez duk nahikoa izango.

Mila urtetan fedea gailendu zen tokian, hantxe bertan, zalantza nagusitu baituk. Mundu guztiak esaten dik: bai, liburuetan zetorrek hori, baina ikus dezagun geure kabuz. Egia goretzienei txaloak jotzen zaizkiek bizkarrean; sekula ere zalantzan jarri ez zen hura kezkatan jartzen duk gaur.

Horrela printzeen eta prelatuen urrez brodaturiko solnekoak ere jasotzen dituen haize korronteak sortu duk, eta hankak ikusten zaizkiek azpitik, lodiak ala argalak, geure hankak bezalako hanka batzuk. Zeruak, ikusi den bezala, hutsik zeudek. Eta barre zantzoka lehertu dituk.

Baina Lurreko urak errota goru berriak mugiarazten ditik, eta untzitegietan, eta soka eta untzi-oihal lantegietan, bostehun esku mugitzen ari dituk era batera eta antolaketa berri batez.

Gu hil baino lehenago, azoketan ere astronomiaz hitz egiten entzungo dugula iragartzen diat nik. Arrain saltzaileen seme-alabak ere eskolara joango dituk. Geure hirietako gizonak, berrikuntzez irrikitzen, Lur gainean astronomia berri bat mugitzen has dadin atsegin izango baitute. Beti esan ohi duk astroak finko loturik zeudela kristalezko ganga batean jaus ez zitezten. Orain indar berriak hartu eta aske utzi dizkiagu hegan flotatuz, euskaririk gabe, eta bidai luzea hasi ditek, geure itsasontziek bezala.

Eta Lurra biraka ari duk alai Eguzkiaren inguruan, eta arrain saltzaileak, merkatariak, printzeak eta kardinalak, eta Aita Santuak ere, berarekin batera ari dituk biraka.

Unibertsoak aldiz, galdu egin dik bere erdigunea gau batean, eta hurrengo goizean kontaezinak zituan bere erdiguneak. Horrela denek eta batek ere ez ematen diate erdigune hori, bat-batean leku handia dagoelako.

Gure itsasontziak urrutira doazkik, gure astroak bira handiak ematen dizkiate espazioan eta xake jokoan ere dorreak askoz ere harantzago doazkik oraintsu arlo guztietan.

Nola zioz poetak? "Oi egunabar goiz hori...".

ANDREA: "Oi hasierako egunabar goiz hori!

Kostalde berrietatik heltzen den

Haize bolada!"

Eta zuk esnea hartu behar duzu, laster jendea etorriko delako berriro.

GALILEO: Bitartean, ulertu duk atzo esanikoa?

ANDREA: Zer? Kiperniko eta bere jira-bira haiena?

GALILEO: Bai.

ANDREA: Ez. Zergatik nahi duzu neuk ulertzea? Oso zaila da, eta urrian hamaika urte baino ez ditut beteko oraindik.

GALILEO: Horrexegatik, hain zuzen ere, horrexegatik nahi diat uler-tzea. Ulertua izan dadin lan egiten diat nik eta erosten dizkiat hain garestiak diren liburu horiek, esne saltzaileari ordaindu beharrean.

ANDREA: Baina nik eguzkia, arratsaldean, goizean egon ez den tokian dagoela ikusten dut. Horregatik ezinezkoa da gel-dirik egotea! Sekula ere ez!

GALILEO: Hik ikusten duk! Zer ikusten duk? Ez duk ezer ikusten. Begiak zabal-zabal ireki baino ez duk egiten. Begiak zabal-zabal irekitzea ez duk ikustea. (*Gelaren erdian konketaren burdinazko euskarria jartzen du.*) Hau Eguzkia duk. Jezarri. (*Andrea jezarri egiten da aulkian, Galileo bere atzean geratzen da zutik.*) Non zegok Eguzkia, hire ezkerrera ala hire eskuinera?

ANDREA: Nire ezkerrera.

GALILEO: Eta nola hel zitekek eskuinetara?

- ANDREA: Zeuk eramaten baduzu, jakina.
- GALILEO: Horrela baino ez? (*Jaso egiten du aulki eta guzti eta bira erdia ematen dio.*) Non zegok orain Eguzkia?
- ANDREA: Nire eskuinera.
- GALILEO: Eta mugitu duk?
- ANDREA: Ez.
- GALILEO: Nor mugitu duk?
- ANDREA: Neu.
- GALILEO: (*Oihuka.*) Gezurra! Tentel hori! Aulkia!
- ANDREA: Eta ni berarekin!
- GALILEO: Jakina. Aulkia Lurra duk. Eta hi bere gainean hago.
- SARTI AND.: (*Ohea egiten sartu da.*) Zer egiten ari zataizkio nire semeari, Galilei jauna?
- GALILEO: Ikusten erakusten diot, Sarti andrea.
- SARTI AND.: Gelan zehar leku batetik bestera eramanda?
- ANDREA: Utzi, ama. Zuk ez duzu ulertzen.
- SARTI AND.: Ez, e? Eta hik bai, ezta? Ikasgaiak hartu nahi dituen zaldun gazte bat dago. Oso ondo jantzita eta gomendio gutun bat eskuan. (*Eman egiten dio.*) Azkenean nire Andreak bi eta bi bost direla esatea lortuko duzu. Zuk esandako guztia nahasten du. Atzo gauetz, Lurra Eguzkiaren inguruan biraka ari dela erakutsi zidan. Sineštuta dago Kippérnico izena duen jaun batek horrela kalkulatu duela.
- ANDREA: Ez du ba Kippérnico kalkulatu, Galilei jauna? Esalozu zeuk!
- SARTI AND.: Nola? Benetan kontatzen dizkiozu halako astakeriak? Gero eskolan esan ditzan eta eklesiastiko jaunak nigana etor daitezen santutasun urriko gauzak baino ez dituela esaten. Lotsatu behar zenuke, Galilei jauna.
- GALILEO: (*Gosaltzen.*) Geure ikerketetan oinarrituz, Sarti andrea, Andreak eta biok, eztabaida gogorren ostean, munduari gehiagotan ezkutatu ezin dizkiogun aurkikuntzak egin ditugu. Aro berri bat hasi da, sekulako garaia, zinetan bitzeta plazer hutsa izango baita.

- SARTI AND.: Ba oso ondo. Ea aro berri horretan esne-saltzaileari ordaindu ahal diogun, Galilei Jauna. (*Gomendio gutuna erakutsiz.*) Ez ezazu berriz ere bidali, egidazu mesede hori gutxienez. Pentsa ezazu esne-saltzaileari zor diogunaz. (*Irteten da.*)
- GALILEO: (*Barreka.*) Utz iezadazu esnea hartzen behintzat!... (*Andreari.*) Zerbait ulertu genian atzo, beraz!
- ANDREA: Berari bakarrik esan nion, harriturik uzteko. Baina ez da egia. Zuk aulkia baino ez duzu mugitu, eta ni berarekin batera, bere gunearen inguruan eta alde batera, eta ez honela. (*Besoaz aurreranzko mugimendua egiten du.*) Bestela jausi egingo nintzatekeen, jakina. Zergatik ez du aulkiak aurreranzko birarik egin? Orduan ikusiko litzatekeelako ni ere Lurretik jausiko nintzatekeela berak horrelako birarik egingo balu. Ikusten duzu, ba.
- GALILEO: Baina nik erakutsi egin diat...
- ANDREA: Eta nik gaur gauean ulertu dut Lurrak horrelako birarik egingo balu gauez, ni buruz behera zintzillika egongo nintzatekeela, eta hori horrela da.
- GALILEO: (*Mahai gainetik sagar bat hartuz.*) Hara, hau Lurra duk.
- ANDREA: Ez erabili horrelako adibiderik, Galilei jauna. Horrela beti irabazten duzu.
- GALILEO: (*Sagarra berriro utziz.*) Ondo duk.
- ANDREA: Adibideekin beti irabaz daiteke argia izanez gero. Baina nik ezin dezaket nire ama aulki batean jaso zuk nirekin egiten duzun bezala. Horregatik ez da adibide ona. Eta zer gertatuko litzateke sagarra Lurra balitz? Ez litzateke ezer gertatuko.
- GALILEO: (*Barreka.*) Gertatzen dena duk, hik ez duala jakin gura.
- ANDREA: Har ezazu berriro. Zergatik ez litzateke gauez buruz behera zintzillik geratuko?
- GALILEO: Beraz, hau duk Lurra eta hemen hago hi. (*Zotza sartzen dio sagarrari.*) Eta orain Lurra biraka ari duk.
- ANDREA: Eta orain berriro nago ni buruz behera.

- GALILEO: Zer? (*Berriro ere bira ematen dio sagarrari.*) Ez ote zegok toki berebean? Ez ditek oinek behean jarraitzen? Zutik jarraituko al huke honela biraraziz gero? (*Zotza atera eta bira eginarazten dio.*)
- ANDREA: Ez. Eta zergatik ez naiz konturatzen biraka ari denik?
- GALILEO: Berarekin batera ari haizelako birakal! Hi eta hire gainean dagoen airea eta esferaren gainean dagoen guztia.
- ANDREA: Eta zergatik ematen du eguzkia mugitzen ari balitz bezala?
- GALILEO: (*Sagarra biraka jartzen du berriro zotza eta guzti.*) Hara, hire azpian Lurra ikusten duk, berdin jarraitzen dik, beti zegok azpian eta, hiretzat, ez duk mugitzen. Baina orain begira ezak gora. Orain argia duk buru gainean, baina zer duk buru gainean, hau da, goian, birarazten bahaut?
- ANDREA: (*Bira jarraitzen du.*) Berogailua.
- GALILEO: Eta non zegok argia?
- ANDREA: Behean.
- GALILEO: Hori duk!
- ANDREA: Hori oso ondo dago, txundituta utziko du.
(*Ludovico Marsili, gizon aberatsa sartzen da.*)
- GALILEO: Etxe honek usategia dirudi.
- LUDOVICO: Egunon, jauna. Ludovico Marsili dut izena.
- GALILEO: (*Aurkezpen gutuna aztertuz.*) Holandatik al zatoz?
- LUDOVICO: Zutaz askotan entzun dut bertan hitz egiten, Galilei jauna.
- GALILEO: Zure familiak lurra ditu Canpanian?
- LUDOVICO: Nire amak munduan zer pasatzen zen eta hori guztia pixka bat ikus nezan nahi zuen.
- GALILEO: Eta Holandan, esaterako, Italian neu nintzela gertatzen zela entzun zenuen?
- LUDOVICO: Eta nire amak zientzietan zer gertatzen zen ikus nezan nahi zuenez...
- GALILEO: Banakako eskolak: hamar ezkutu hilean.
- LUDOVICO: Oso ondo, jauna.

- GALILEO: Zer interesatzen zaizu?
- LUDOVICO: Zaldiak.
- GALILEO: Hara!
- LUDOVICO: Nik ez daukat zientzietarako bururik, Galilei jauna.
- GALILEO: Hara. Orduan, hamabost ezkutu izango dira.
- LUDOVICO: Oso ondo, Galilei jauna.
- GALILEO: Oso goiz eman behar dizut klasea. Kaltetua heu izango haiz, Andrea. Alde batetara utzi behar haut, jakina. Ulertzen duk, ezta? Hik ez duk ezer ordaintzen.
- ANDREA: Banoa. Eraman dezaket sagarra?
- GALILEO: Bai.
(*Andrea badoa.*)
- LUDOVICO: Egonarria behar izango duzu nirekin. Batez ere, zientzietan beti delako dena zentzuak esaten duenaren kontra. Hor duzu, adibidez, Amsterdamen saltzen duten tutu berezi hori. Zehazki aztertu dut. Marruzko kutxa bat eta lente bi, bat honelakoa –(*lente ahurra marrazten du keinu batez*)- eta bestea horrelakoa –(*lente ganbilla irudikatzen du*)- Batek handitu eta besteak txikitu egiten duela diote, eta zentzudun edozeinek uste izango luke neutralizatu egiten direla. Gezurra. Traste horrekin bost bider handiago ikusten dira gauzak. Hori da bere zientzia.
- GALILEO: Bost bider handiago ikusten dela?
- LUDOVICO: Elizetako dorreak, usoak, urrun dagoen guztia.
- GALILEO: Zuk zeuk ikusi al dituzu elizetako dorre horiek handituta?
- LUDOVICO: Bai jauna.
- GALILEO: Eta tutuak lente bi zituela diozu? (*Marrazki bat egiten du paper zati baten.*) Honelako itxura al zuen? (*Ludovicok baietz egiten du.*) Noiz asmatu zen hori?
- LUDOVICO: Ni Holandatik atera baino egun batzuk lehenago uste dut, azokan behintzat ez zen lehenago ikusi.
- GALILEO: (*la lagunkoi.*) Eta zergatik izan behar du Fisikak? Zergatik ez zaldi hazkuntza?

(Sarti andrea sartzen da Galileo konturatu gabe.)

LUDOVICO: Nire amak beharrezkoa dela uste du zientzia apur bat. Gaur egun mundu guztiak edaten du bere ardo zientziaz, ezta?

GALILEO: Berdin-berdin aukera zenezake hizkuntza hil bat ala Teologia. Errazagoa da. *(Sarti andrea ikusten du.)* Ongi da, zatoz astearte goizez.

(Ludovico badoa.)

Ez begiratu horrela. Onartu egin dut.

SARTI AND.: Une egokian ikusi nauzulako. Unibertsitateko Idazkaria kanpoan da.

GALILEO: Esalozu sartzeko, pertsona garrantzitsua da eta. Horrek 500 ezkutu esan nahi du, agian. Orduan ez nuke banakako ikaslerik behar.

(Sarti andreak sartzeko adierazten dio Idazkariari. Galileok jazten bukatzen du paper zati batean zenbaki batzuen zirrimarrak egiten dituen bitartean.)

Egunon, utz lezadazu ezkutu erdia. *(Sarti andreari ematen dio Idazkariak zorrotxo batetik ateratako txanpona.)*

Sarti andrea, bidal ezazu Andrea optikoarengana lente biren bila; hemen daude neurriak.

(Sarti andrea irteten da papera hartuta.)

IDAZKARIA: Soldata 1000 ezkututara igotzeko egin zenuen eskabi-deaz hitz egitera nator. Zoritxarrez, ezin naiz Unibertsitatean horren alde jarri. Zuk badakizu matematika ikasleak ez dituztela ikasleak unibertsitatera ekartzen. Nolabait esateko, Matematikak ez dira oso arte irabazizkoak. Eta ez da izango Errepublikak ez dituelako biziki estimatzen. Ez dira Filosofia bezain beharrezko, ezta Teologia bezain baliagarri, baina ezagutzen dituenari sekulako poztasunak ematen dizkiote!

GALILEO: *(Bere paper ganean makurturik.)* Lagun maitea, ezin dut 500 ezkuturekin konpondu.

IDAZKARIA: Baina, Galilei jauna, zuk bi aldiz ematen duzu eskola astean ordu bi. Zeure ospe itzelak nahi dituzun ikasle

guztiak ekarriko dizkizu, banakako eskolak ordain ditza-
ketenak. Ez dituzu banakako ikasleak?

GALILEO: Jauna, gehiegi ditut! Eskola eman baino ez dut egiten eta noiz ikasiko dut nik? Jainkoarren, gizona! Ni ez naiz orojakilea, Filosofia Fakultateko jaun horiek bezala. Tentela naiz. Ez dut ulertzen ezertxo ere. Horregatik, behartuta nago nire jakituriaren hutsuneak betetzen. Eta noiz egin behar dut? Noiz ikertuko dut? Nire zientzia jakiteko egarri da! Arazorik nagusienei buruz hipotesiak baino ez ditugu gaur egun. Baina frogak eskatzen dizkiogu geure buruari. Eta nola egin dezaket aurrera, bizitzeko, ordain dezakeen artaburu guztiari sartu behar badiot buruan paraleloki dauden marra bik infinituan baino ez dutela elkar jotzen?

IDAZKARIA: Ez ahaztu Errepublikak, agian, ez duela zenbait Printzek bezainbeste ordainduko, baina horren ordeztzeko askatasuna bermatzen duela. Paduan protestanteak ere baditugu entzule legez! Eta doktore agiria ematen diegu! Cremonini jauna ez bakarrik ez genuen Inkisizioaren esku utzi, frogatu zitzaigunean, frogatu zitzaigun, Galilei jauna, erlijioaren aurkako aldarrikapenak egiten zituela, baizik eta soldada igoera ere eman genion. Holandan ere badakite Venezia dela Inkisizioak ahorik zabaltzen ez duen Errepublika. Eta horrek bere balioa ere badu zuretzat, astronomoa izaki, hau da, aspaldidanik, Elizaren aginduak betetzen ez diren sail batean ari baitzara!

GALILEO: Giordano Bruno Erromara eraman zenuten. Copernicoren teoria zabaltzen zuelako.

IDAZKARIA: Ez Copernicoren teoria zabaltzen zuelako, faltsua bestalde, baizik eta ez zelako veneziarra eta ez zuelako hemen lekurik. Beraz bazter dezakezu errea. Bidenabar, askatasun guztia izanik ere, komenigarria da lau haizetara ez oihukatzea Elizaren anatema zehatza jasan duen izena, hemen ere ez, hau da, ezta hemen ere.

GALILEO: Pentsakera askatasunarekiko duzuen babesaren negozio polita da, ez da hala? Beste toki batzuetan Inkisizioa nagusi dela eta erre egiten duela gogoratzean, irakasle

- on eta merkeak lortzen dituzue. Inkisizioaren aurrean eskaintzen duzen babesaren ordainean soldata txikiagoak ordaintzen dituzue.
- IDAZKARIA: Ez da bidezkoal Ez da bidezkoal Zertarako nahi zenuke ikertzeko munduan den asti guztia izatea Inkisizioko edozein fraile ez-jakintsuk zeure ideiak debeka balitza besterik gabe? Ez da arrosarik arantzarik gabe, ezta printzerik frailerik gabe, Galilei jauna!
- GALILEO: Eta zertarako ikerkuntza askatasuna ez badago ikertzeko astirik? Zer gertatzen da emaitzekin? Agian Signoriako jaunel erakuts niezazkieke grabitazioari buruz egin ditudan ikerketak *-eskuizkribu batzuk erakutsiz-* eta galdetu ea ez dituzten ezkutu batzuk gehiago balio.
- IDAZKARIA: Askoz ere gehiago balio dute, Galilei jauna.
- GALILEO: Askoz ere gehiago ez, 500 ezkutu gehiago, jauna.
- IDAZKARIA: Ezkutuak sortarazten dituenak baino ez ditu ezkutuak balio. Dirua irabazi nahi baduzu beste gauza batzuk aurkeztu behar dituzu. Saltzen duzun zientziaren ordainean baino ezin duzu eskatu, erosten duenaz hartuko den bezala. Adibidez, Florentzian Colombe jaunak saltzen duen Filosofiak gutxienez 10.000 ezkutu urtean ematen dizkio irabazten Printzeari. Zure grabitazio arauak, Galilei jauna, iskanbila handia sortu dute, dudarik gabe. Parisen eta Pragan txalotu dituzte. Baina han txalotzen duten jaunek, ez dizkiote Paduako Unibertsitateari zuk sortutako gastuak ordaintzen. Aukeratu duzun ikerkuntza espezialitatea da zure zoritxarra, Galilei jauna.
- GALILEO: Ulertzen dut: merkatal askatasuna, ikerkuntza askatasuna. Eta merkatal askatasuna ikerkuntzaz, ez da hala?
- IDAZKARIA: Baina Galilei jauna! Hori bai arazoak ikusteko modu bixia! Utz iezadazu esaten ez ditudala guztiz ulertzen zure ohar barregarri horiek. Loretan den Errepublikako merkataritza ez zait arbulagarri egiten. Baina are gutxiago ausartuko nintzateke, Unibertsitateko Idazkari ohi bezala, ikerkuntzaz era horretan hitz egiten, zilegi bazait esatea, era arduragabe horretan. (*Bitartean Galileok begirada minduak zuzentzen ditu bere lan-mahairantz.*)

Pentsa ezazu nolakoak diren gauzak geure inguruan! Beste toki batzuetan esklabutzaren zartailupean hasperenka ari diren zientziez! Han zartailuak egin dira narruzko infolio zaharrez! Han ez da jakin behar nola jausten den harria, baizik eta zer idatzi zuen Aristotelesekin horren inguruan. Begiek irakurtzeko baino ez dute balio. Zertarako gorputzen erorketari buruzko lege berriak belauniko nola jausteko arauak baino ez badira garrantzitsu? Pentsa ezazu aldiz zein poztasun handiz hartzen dituen geure Errepublikak zeure ideiak, ausartegiak izanik ere! Hemen ikertu ahal duzu! Hemen lan egin ahal duzu! Inork ez ditu zelatan egiten, inork ez zaitu zapaltzen! Gure merkatariok, florentziarrekin lehian oihal hobeak izateak zer ekartzen duen ondo dakiten horiek, arretaz entzuten dute "Fisika hobe baten alde" egin duzun deia, eta zenbat zor dion Fisikak ehungailu hobeak eskabideari. Gure hiritar bikainak zeure ikerkuntzez interesaturik daude, bisitatu egiten zaituzte eta zuk egindako ikerkuntzak erakusteko eskatzen dute, astia urri duten hiritarrek egiten dute hori. Ez arbiatu merkataritza, Galilei jauna. Hemen inork ere ez luke utziko, ezta hurremanik ere, zeure lanean molesta zaitzaten, ezta muturluzeok arazorik jar diezazuten. Onar ezazu, Galilei, hemen lan egin dezakezu.

GALILEO: (Etsita.) Bai.

IDAZKARIA: Eta, diruari dagokionean, erabil ezazu berriro, noiz edo noiz, zeure konpas proportzionala bezain gauza politen bat, zeinarekin, matematika ikasketarik gabe ere, (*Atzamarrez kontatzen hasten da.*) marrak irudika baitaitezke, kapitalaren interes konposatuak kalkulatu, lur-sailen krokisa berriz garatu eskala handiago ala txikiago batean eta kanoi baten balen pisua zehaztu.

GALILEO: Lelokeriak.

IDAZKARIA: Bertako jaunik gorenena liluratu eta harritu eta eskudirua erakarri duen zerbaiti lelokeria esaten diozu. Stefano Gritti jenerala ere, tresna hori erabilia erro karratuak egiteko gai dela entzun dut!

- GALILEO: Harrigarria benetan..! Pentsarazi didazu, Priuli. Agian, era horretako zerbait edukiko dut zuretzat. (*Krokisa duen papera hartzen du.*)
- IDAZKARIA: Benetan? Irtenbidea litzateke hori. (*Jaiki egiten da.*) Galilei jauna, badakigu gizon handia zarela. Gizon handia baina asegabea, hala esan badaiteke.
- GALILEO: Bai, asegaitz nago, eta hori ordaindu behar zenidakete, argiak bazinete! Nire buruaz ere asegaitz naizelako. Baina, horren orde, zuetaz egon nadin salatzen zarete. Onartu behar dut, veneziar jaunok, atsegin zaidala zuen armategiari, untzitegiei eta armagintzari denbora eskaintzea. Baina ez didazue astirik uzten nire zientzia arloan inguratzen nauten burubide ausartei jarraitzeko. Han gara jotzen ari den idiaren muturra estaltzen duzue. 46 urte ditut eta ez dut asetu nauen ezer ere egin.
- IDAZKARIA: Ez nuke gehiago oztopatu nahi.
- GALILEO: Eskerrik asko.
(*Idazkaria irteten da.*
Galileo bakarrik geratzen da une batzuetan eta lanean hasten da.
Andrea heltzen da korrika.)
- GALILEO: (*Lanari utzi gabe.*) Zergatik ez duk sagarra jan?
- ANDREA: Berari erakusteko bira egiten duela.
- GALILEO: Gauza bat esan behar diat, Andrea: ez iezazkiek beste batzuei geure ideiak adieraz.
- ANDREA: Zergatik ez?
- GALILEO: Agintariak debekatu egin dik.
- ANDREA: Baina egia dira eta.
- GALILEO: Baina debekatu egiten ditik... Arazo honetan beste zerbait zegok. Fisikoek ezin diagu frogatu oraindik egiazat duguna. Copernico handiaren teoria ere ez duk frogatu oraindik. Hipotesi hutsa duk. Eman iezazkidak lenteak.
- ANDREA: Ezkutu erdia ez da nahiko izan. Jaka utzi behar izan dut. Ordainetan.

GALILEO: Eta zer egingo duk neguan jakarik gabe?

(*Isilunea. Galileok lenteak jartzen ditu paperaren gainean, irudia jarraituz.*)

ANDREA: Zer da hipotesi bat?

GALILEO: Zerbait zilegitzat ala gertagarritzat hartzea, baina horren frogarik izan gabe. Felice, hor behean, saski-dendaren aurrean, umeari titia ematen ari zaiola, hipotesia duk, esnea ematen diola umeari eta ez umeak berari, bertaratu eta ikusi eta erakusten ez den bitartean. Astroen aurrean, oso gutxi ikusten duten begi lausodun zizareak bezalakoak gaituk. Milaka urtetan sinestu ziren irakaspen zaharrak zaharkiturik zaudek; eraikuntza erraldoi horietan eutsi behar dituzten oinarrietan baino egur gutxiago zegok. Gauza gutxi erakusten duten lege ugari dituk, hipotesi berriak ordea, asko azaltzen duten lege gutxi ditik.

ANDREA: Baina niri dena frogatu didazu.

GALILEO: Horrela izan daitekeela baino ez. Ulertzen duk? Oso hipotesi ederra duk

Eta ez zegok kontra egiten dion ezer.

ANDREA: Nik ere fisiko izan nahi dut, Galilei jauna.

GALILEO: Sinesten diat, kontutan izanik geure arloan azaltzeko dauden hamaitzako auzi. (*Leihora hurbildu eta lenteetatik begiratzen du neurritz interesaturik.*) Begira hemen-dik, Andrea.

ANDREA: Andre Maria neurea, dena hurbiltzen da! Dorreko kanpaiak bertan daude. Kobrezko letrak ere irakur ditzaket: Gratia Dei.

GALILEO: Honek 500 ezkutu ekarriko zizkiguk.

2

GALILEOK AURKIKUNTZA BERRI BAT EMATEN DIO ERREPUBLIKARI.

Ez da handia gizon handiak egiten duen guztia Eta Galileori laket zalo janaria.

Entzun ezazue orain, egonarria osoro bilduz

Egia osoa teleskopioari buruz.

Veneziako armategi handia portuaren ondoan. Aholkulariak Dogo-aren agintepean. Alde batera, Sagredo, Galileoren laguna, eta Virginia Galilei, hamabost urtekoa, belusezko kuxin baten gainean luzeran hirurogei bat zentimetrotako narru gorrizko kutxatila daramala. Taula baten gainean, Galileo. Bere atzean, katalejuaren oinarrria, Federzoni lente leuntzailearen ardurapean.

GALILEO: Gorentasun, jaunok! Paduako zuen Unibertsitateko matematika irakasle legez eta, hemen Venezian, zuen Armategi Handiaren zuzendari legez, beti hartu dut nire betebehartzat, irakaskuntza lan gorena ez ezik, Venezia-ko Errepublikarentzat asmakizun erabilgarri bidez irabazi apartak lortzea. Zor dudan poztasun eta apaltasunez, guztiz tresna berria aurkeztu eta eman diezazueket gaurko egunean, nire ikuspegi luzeko anteojuua, edo teleskopioa, mundu osoan ospetsua den zuen Armategi Handian egina, printzipio kristau eta zientifikorik gorenenak jarraituz sortua eta zuen zerbitzari sutsu honek hamazazpi urtetan pazientziaz eginiko ikerkuntza lanaren ondorio. (*Galileok taula utzi eta Sagredoren ondoan jartzten da. Txaloak. Galileok gur egiten du. Ahopeka, Sagredori.*) Hau denbora galtzea!

SAGREDO: (*Ahopeka.*) Harakinari ordaindu ahal izango diozu, lagun.

GALILEO: Bai, horrek dirua ekarriko die. (*Gur egiten du berriro.*)

IDAZKARIA: (*Taulara igoz.*) Gorentasuna, jaunok! Berriz ere osatuko da veneziar idazkiz loriaren orria Arteen Liburu Handian! (*Txalo adeitsuak.*) Munduan ospetsu den jakintsu batek eskainiko dizue, zuei bakarrik, merkataritzarako onura handia duen tutua, egin dezazuen eta merkatura deza-zuen on deritzozuen eran. (*Txalo gogorragoak.*) Pentsa-

tu duzue, agian, tresna honen bidez, guda garaian are-
rioaren ontzi mota eta kopurua ezagutzeko beta izango
dugula, berak gureak ezagutu baino ordu bi arinago, eta
horrela, bere indarra ezagutuz, jazarpena, eraso ala
ihesa erabaki dezakegula? (*Txalo beroak.*) Eta orain, Go-
rentasun, Signoria Handia, Galilei jaunak bere asmaki-
zun den tresna hau, bere gaitasunaren lekuko hau,
bere alaba xarmangarriaren eskuetatik har dezazun
erregutzen dizu.

*Musika. Virginia aurreratu egiten da, gur egiten du eta
anteojua ematen dio Idazkariari, honek Federzoniri
eman diezaion. Federzonik oinarriaren gainean jarri eta
lotu egiten du. Dogo-a eta aholkulariak taula gainera
igo eta tututik begira hasten dira.*

GALILEO: (*Ahopeka.*) Ez dizut agintzen maskarada hau jasateko
gai izango naizenik. Dirua erruz emango dien zirtzileria
lortu dutela uste dute hauek, baina askoz ere gehiago
da. Atzo Ilargirantz zuzendu nuen tutua.

SAGREDO: Eta zer ikusi zenuen?

GALILEO: Ez duela berezko argirik.

SAGREDO: Zer?

AHOLKULA.: Santa Rositako gotorlekuak ikus ditzaket, Galilei jauna...
Itsasontzi horretan jaten ari dira. Arrain errea. Jangura
egin zait.

GALILEO: Benetan esaten dizut. Astronomiak ez du milaka urte-
tan aurrera egin antejurik ez zuelako.

AHOLKULA.: Galilei jauna!

SAGREDO: Hitz egiten ari zaizkizu.

AHOLKULA.: Tramankulu honekin ondoegi ikusten da. Etxeko ema-
kumeei esan behar diet bukatu dela terrazan bainua
hartzeko ohitura hori.

GALILEO: Badakizu zerez osatzen den Esne Bidea?

SAGREDO: Ez.

GALILEO: Nik badakit.

AHOLKULA.: Holako batengatik hamar ezkutu eska daitezke, Galilei jauna.

(Galileok gur egiten du.)

VIRGINIA: *(Ludovico ekartzen du bere aitarengana.)* Ludovicok zoriondu nahi zaitu, aita.

LUDOVICO: *(Nahasturik.)* Zorionak, jauna.

GALILEO: Hobetu egin dut.

LUDOVICO: Bai jauna. kutxatila gorria jarri diozu. Holandan berdeazen.

GALILEO: *(Sagredoganantz itzuliz.)* Tramankulu honekin harako teoria jakin bat ez ote daitekeen froga pentsatzen ari naiz.

SAGREDO: Eutsiezazoz.

IDAZKARIA: Zure 500 ezkutuak gauza erabakia da, Galilei.

GALILEO: *(Kasurik egin gabe.)* Berez, ez naiz fidatzen arinegi ateratako edozein ondorioz.

(Dogo-a, gizon lodi eta apala, Galileorengana hurbildu eta hitz egiten saiatzen da, duintasun traketsaz.)

IDAZKARIA: Galilei jauna, Berorren Gorentasuna, Dogo-a.

(Dogo-ak Galileoren eskua estutzen du.)

GALILEO: Egia da, bostehun ezkutuak! Pozik dago, Gorentasun?

DOGOA: Zoritzarrez, Errepublikan aitzakia bat behar izaten dugu beti gure zinegotzientzat, gure jakintsuei nolabait ordaindu ahal izateko.

IDAZKARIA: Beste alde batetik, non egongo litzateke, bestela, eragingarria?

DOGOA: *(Irribarrez.)* Aitzakia behar dugu.

(Dogoak eta Idazkariak aholkulariengana daramate Galileo, eta inguratu egiten dute. Virginia eta Ludovico urrunduz doaz, astiro.)

VIRGINIA: Ondo egin al dut?

LUDOVICO: Niri oso ondo iruditu zait.

VIRGINIA: Zer gertatzen zaizu?

LUDOVICO: Ezer ez. Kutxa berde batek balio bera izango zukeen agian.

VIRGINIA: Uste dut denak daudela oso pozik nire aitarekin.

LUDOVICO: Eta nik uste dut zerbait ulertzen hasi naizela Zientziaz.

3

1610-EKO URTARRILAK 10: KATALEJUAREN BIDEZ COPERNICOREN SISTEMA BAIEZTATZEN DUTEN ZENBAIT FENOMENO AURKITZEN DITU GALILEOK ZERUAN. LAGUNAK OHARTURIK BERE IKERKUNTZEK IZAN DITZAKETEN ONDORIOEZ, GIZA ARRAZOIAN DUEN FEDEA AGERTZEN DU GALILEOK.

Mila seihun eta hamarreko, urtarrilaren hamarrean

Galileok ikusten du Zerua egiazkoa ez dela.

Galileoren langela Paduan. Gaeuz Galileo eta Sagredo beroki lodiak jantzita, katalejuaren ondoan.

SAGREDO: (*Katalejutik begiraturuz, ahots apalez.*) Igitaiaren ertza oso irregularra da, koskaduna eta laztasunez betea. Alde ilunean, ertz argidunetik hurbil, argidunak diren puntuak ere badaude. Bata bestearen atzetik agertzen dira. Puntu horietatik argia barreiatzen da, geroago eta inguru zabalagoetatik, argiturik dagoen inguruaz bat egin arte.

GALILEO: Nola azaltzen dituzu puntu argidun horiek?

SAGREDO: Ezinezkoa da... .

GALILEO: Bai. Mendiak dira.

SAGREDO: Izar batean?

GALILEO: Izugarriko mendiak. Eguzki berriak urre kolorez argitzen dituen gailurrak, bere inguruan, maldan behera, gaua nagusitzen den bitartean. Ikusten duzuna goiko mendi tontorretatik arantara jaisten den argia da.

SAGREDO: Baina hori mende bitako Astronomiaren aurka dago!

GALILEO: Hori da. Ikusi duzuna ez du beste inork ikusi, nik izan ezik. Zu bigarrena zara.

SAGREDO: Baina Ilargia ezin daiteke izan mendi eta aranez osaturiko Lur bat, Lurra izar bat ezin izan daitekeen bezala.

- GALILEO: Ilargia mendi eta aranez beteriko Lur bat izan daiteke, eta Lurra izar bat izan daiteke. Zerutar gorputz arrunta, bat milaren artean. Begira ezazu berriro. Ikusten duzu Ilargiaren alde iluna guztiz ilun?
- SAGREDO: Ez, orain arretaz begiratuta, argi motela ikusten diot gainetik, errauts kolorekoa.
- GALILEO: Eta zeln eratako argia izan daiteke hori?
- SAGREDO: ¿?
- GALILEO: Lurrarena da.
- SAGREDO: Burugabekeria da hori. Nola eman dezake argia Lurrak, bere mendi, baso eta urekin, gorputz hotz batek?
- GALILEO: Ilargiak bezala. Astro biak daudelako Eguzkiak argiturik, horregatik distirutzen dute. Guretzat Ilargia dena gara gu Ilargiarentzat. Eta berak ikusten gaitu batzuetan igtiala bezala, beste batzuetan borobil erdia bezala, beste batzuetan betea eta beste batzuetan ez gaitu ikusten.
- SAGREDO: Orduan ez litzateke desberdintasunik izango Ilargia eta Lurraren artean?
- GALILEO: Dirudienez ez.
- SAGREDO: Hamar urte ez dira oraindik Erroman gizon bat erre zutena. Giordano Bruno zuen izena, eta horixe bera baieztatu zuen.
- GALILEO: Horixe bera. Eta gu ikusten ari gara. Ez kendu begia tutu horretatik, Sagredo. Lurra eta Zeruaren artean desberdintasunik ez dagoela ikusten ari zara. 1610eko urtarrilaren 10 da gaur. Gizadiak bere egunerokoa idazten du: Zerua deuseztaturik geratu da.
- SAGREDO: Ikaragarria da.
- GALILEO: Beste gauza bat aurkitu dut. Oraindik harrigarriagoa agian.
- SARTI AND.: (*Sartzen da.*) Idazkari jauna.
(*Idazkaria arinki sartzen da.*)
- IDAZKARIA: Barkatu beranduko ordua. Zurekin bakarka hitz egitea eskertuko nizuke.

- GALILEO: Priuli jauna, Sagredo jaunak nik entzun behar dudan guztia entzun dezake.
- IDAZKARIA: Baina agian ez zaizu atsegin izango jaun honek gertatu dena jakiterik. Zoritxarrez, guztiz gauza sinestezina.
- GALILEO: Badakizu? Sagredo jauna ohituta dago nire aurrean gauza sinestezinak aurkitzen.
- IDAZKARIA: Beldur naiz... (Anteojua erakutsiz.) Hemen dago traste ospetsua. Berehala bota dezakezu. Ez du ezer ballo, ezer ere ez.
- SAGREDO: (*Bueltaka urduri egon dena.*) Zergatik?
- IDAZKARIA: Ba al dakizu, zuk hamazazpi urte luzeko ikerketen ondorioztat aurkeztu duzun asmakizun hori, Italiako bazter guztietan aurki daitekeela ezkutu batzuen orde? Eta Holandan egina hain zuzen ere! Une hauetan, holandar unti bat ari da bostehun anteoju portuan husten!
- GALILEO: Benetan?
- IDAZKARIA: Ez dut zure lasaitasuna ulertzen jauna.
- SAGREDO: Baina zerk arduratzen zaitu? Utz iezadazu esaten tresna honen bidez. Galilei jaunak Unibertsoari buruzko aurkikuntza iraultzaileak egin dituela gaur bertan.
- GALILEO: (*Barreka.*) Begira dezakezu zeuk ere, Priuli.
- IDAZKARIA: Ba, utz iezadazu esaten nahiko dudala zirtzileria honegatik Galilei jaunari soldata bikoiztu dion gizona naizelako asmakizuna egiteaz. Kasualitate hutsa da, hemen bakarririk egin daitekeen zerbait lortu dutela uste duten Signoriako jaunek, lehen begirada batean, saltzaile ibiltari bat ez ikustea, aurreneko txokoan, honelako tutu bat saltzen ogi zati baten ordainetan.
- (*Galileo barre algaraka.*)
- SAGREDO: Priuli jaun maitea, baliteke nik ezin neurtzea tresna horren merkatu balioa, baina Filosofiarako duen balioa hain da handia eze...
- IDAZKARIA: Filosofiarako! Zein zerikusi du Galilei jaunak, matematika izaki, Filosofiarekin? Galilei jauna, aspaldian ur-bonba egokia asmatu zenuen hirirako, eta bere ureztatze

- sistema oso ondo dabil. Ehuleek ere biziki ospatzen dute zure tresna hori, nolatan itxaron behar nuen hone-lakorik?
- GALILEO:** Ez joan hain arin, Priuli. Itsasbideak luze, ziurtasunik gabeak eta garestiak dira. Halako erloju zehatza behar dugu zeruan. Nabigaziorako gida bat. Orain arrazoi onak ditut, katalejuaz, erregularuki mugitzen diren zenbait astro argi hauteman ahal izango ditudala uste izateko. Astronomia karta berriek milioika ezkutu aurrez ditzakete itsasketarako, Priuli.
- IDAZKARIA:** Utzi hori. Gauza gehiegi entzun dut honezkero. Nire adeitasunaren ordainetan hiritarren barregarri bilakatu nauzu. Ballorik gabeko kataleju batengatik engaina zezaten utzi zuen idazkaritzat gogoratuko naute. Hamaitakotxo arrazoi dituzu barre egiteko. Zuk zeure bostehun ezkutuak dituzu. Esan diezazuket hala baina, eta gizon zintzoa da esaten dizuna, mundu honek nazka ematen didala.
- (Ate danbada joaz irteten da.)*
- GALILEO:** Haserre bizian dagoenean benetan atsegin egiten zait. Entzun duzu? Negoziorik egin ezin daitekeen munduak nazka ematen dio
- SAGREDO:** Bazenekien zerbait holandar tresna horiei buruz?
- GALILEO:** Jakina, banuen entzutea. Baina nik askoz hobea bat egin diet Signoriako zeken horiei. Nola egingo dut lan epaitegiko udaltzaina ikasgelan dudala? Eta Virginiak ezkontza-saria behar izango du laster, ez da oso argia. Eta gainera, atsegin dut liburuak erostea, ez Fisikari buruzkoak soilik, eta gogoko dut ondo jatea ere. Gauzarik gehienak janari on baten aurrean bururatzen zaizkit. Garai ustela da haur Horiek ez didate ordaintzen bere ardo kupelak ekartzen dizkien zamariari beste. Lau besakada egur Matematika eskola bigatik. Orain bostehun ezkutu ebatsi ahal izan dizkiot, baina zorrak ditut oraindik ere, batzuk duela hogei urte. Ikerkuntzarako bost urte lanik gabe izanda dena frogatuko nukeen! Beste gauza bat erakutsiko dizut oraindik.

- SAGREDO: (*Dudatan dago katalejuari hurbildu ala ez.*) Beldurra eta guzti dut ia, Galilei.
- GALILEO: Orain lainoetako bat erakutsiko dizut, esnea bezain distiratsua, Esne Bidearen lainoa... Esaniezadazu zerez osatzen den!
- SAGREDO: Izarrak dira, kontaezinak.
- GALILEO: Orionen konstelazioan bakarrik bostehun izar finko daude. Horiek dira mundu anitzak, mundu kontaezinak, erre zutenak aipatzen zituen urrutiko astroak. Berak ez zituen ikusi, baina itxaroten zituen!
- SAGREDO: Hala ere, Lurra izar bat balitz ere, oso urrun egongo ginateke oraindik Copernicoren baieztapenetatik, Eguzkiaren inguruan biraka ari dela, alegia. Zeruan ez dago beste baten inguruan biraka dabilen astrorik. Baina Lurraren inguruan ilargia dabil beti.
- GALILEO: Horixe, Sagredo, galdetzen diot nire buruari. Herenegunetik nago galdera bera buruan dudala. Hor dago Jupiter. (*Fokatu egiten du.*) Tutuaz ikus daitezkeen lau izar txikiago ditu hurbilean. Nik astelehenean ikusi nituen, baina ez nuen bere posizioa zehatz idatzi. Atzo berriro begiratu nuen. Laurak mugitu zirela zin egingo nukeen. Zehaztasunak idatzi nituen orduan. Eta orain, berriro mugitu dira. Baina zer da hau? Nik lau ikusi nituen. (*Mugituz.*) Begiraiezalozu zeuk!
- SAGREDO: Nik hiru ikusten ditut.
- GALILEO: Non dago laugarrena? Hemen daude taulak. Egin zitzaizketen mugimenduak kalkulatu behar ditugu. (*Lanari ekiten diote urduri. Iluntzen du eskenatokian, baina Jupiter eta bere satelliteak ikusten dira oraindik ostertzan.*) Argitzen hasitakoan, jezarrita jarraitzen dute oraindik bere neguko berokiak soinean.) Egiaztaturik dago. Laugarrena, Jupiterren atzean baino ezin daiteke egon, ikusten ez den tokian. Hor duzu astro bat inguruan beste batzuk biraka dituen.
- SAGREDO: Baina eta Jupiter finkaturik dagoen kristalezko esfera?

- GALILEO: Bai, non dago orain? Nola egon daiteke Jupiter finko beste astro batzuk bere inguruan biraka ari direnean? Ez dago euskarririk Zeruan, ez dago ezer finkorik Unibertsotan! Jupiter beste Eguzki bat da!
- SAGREDO: Lasai zaitetz. Arinegi pentsatzen duzu.
- GALILEO: Nola arinegi? Mugi zaitetz! Ikusi duzuna ez zuen inork ikusi. Arrazoi zuten!
- SAGREDO: Nork? Copernicoren kideek?
- GALILEO: Eta besteez ere bai! Mundu guztia zegoen bere aurka, baina arrazoi zuten. Hau Andreari interesatuko zalot (*Aterantz doa korrika bere senetik aterata eta dei egiten du.*) Sarti andrea! Sarti andrea!
- SAGREDO: Galilei, lasai zaitetz!
- GALILEO: Sagredo esna zaitetz! Sarti andrea!
- SAGREDO: (*Anteojua bira araziz.*) Utziko diozu zoroak bezala zarata egiteari?
- GALILEO: Utziko diozu bakallaoa bezain geldi egoteari, egia asmatu dugu-eta?
- SAGREDO: Ez naiz bakallaoa bezala geratzen, dardarka nago ordea egia izan daitekeela pentsatzeaz.
- GALILEO: Zer?
- SAGREDO: Sena galdu ote duzu? Benetan ez dakizu zertara arriskatzen zaren ikusten duzun hori egia bada? Eta enparantza guztietan oihukatzen baduzu Lurra izar bat dela eta ez Unibertsorearen gunea?
- GALILEO: Bai. Eta ez Unibertso erraldoi guztia, bere astro guztiak eta guzti, gure Lur nimitsoaren inguruan biraka ari dela, denek uste duten bezala!
- SAGREDO: Beraz, astroak baino ez daude!... Eta non dago Jaungoikoa?
- GALILEO: Zer esan nahi duzu?
- SAGREDO: Jaungoikoa! Non dago Jaungoikoa?
- GALILEO: (*Sututa.*) Hor ez! Lurrean aurkituko ez luketen bezala hor izaki bizidunak izan eta hemen bila ari balira!
- SAGREDO: Eta orduan, non dago Jaungoikoa?

- GALILEO: Teologoa al naiz apika? Matematikoa naiz.
- SAGREDO: Ezer baino lehenago gizakia zara. Eta nik galdetzen dizut: non dago Jaungoikoa zure sistema unibertsal horretan?
- GALILEO: Gugan ala inon ere ez!
- SAGREDO: (*Oihuka.*) Sutan erre zutenak esaten zuen bezala?
- GALILEO: Sutan erre zutenak esaten zuen bezala!
- SAGREDO: Horregatik erre zuten! Hamar urte ere ez dira oraindik!
- GALILEO: Ezin izan zuelako ezer frogatu! Baieztatu besterik ez zuelako egin! Sarti andrea!
- SAGREDO: Galilei, gizon zuhurtzat hartu zaitut beti. Hamazazpi urtetan zehar Paduan eta hiru urtetan Pisan, eroapen guztiaz irakatsi zenien ehunka ikasleri, Elizak predikatzen duen eta Eliza oinarritzen den Idazki Sainduak baieztaturiko Ptolomeoren sistema. Erratu bidetzat zeneukan, Copernicorekin batera, baina irakatsi egiten zenuen.
- GALILEO: Ezin nuelako ezer frogatu.
- SAGREDO: (*Sinesgabe.*) Eta uste duzu horrek gauzak aldatzen dituela?
- GALILEO: Erabat! Begira Sagredo! Fedea dut gizonengan. Eta horrek esan nahi du bere arrazoian dudala fede! Fede hori gabe ez nuke izango goizean ohetik jaikitzeko indarrik.
- SAGREDO: Orduan zera esango dizut: nik ez dut federik beraienengan. Berrogei urtek gizonen artean erakutsi didate behin eta berriro ez direla arrazoirako gai. Erakutsiezu kometaren isats gorria, sar lezaiezu zentzugabeko beldurra eta bere etxeetatik korrika ateratzen eta hankak hausten ikusiko dituzu. Baina esaeizu arrazoizko zerbait eta froga lezaiezu zazpi argudio erabilita eta iseka egingo dizute.
- GALILEO: Hori gezurra da erabat eta gezur beltza. Ez dut ulertzen nola hori sinesturik maita dezakezun Zientzia. Hilak bakarrik uzten dituzte hain epel arrazoiek!
- SAGREDO: Nola nahas dezakezu bere zuhurtzi errukarria arrazoiaz?

GALILEO: Ez naiz bere zuhurtziaz ari. Badakit astoari zaldi esaten diotela saltzerakoan eta zaldiari asto erosi nahi dute-nean. Hori da bere zuhurtzia. Gauean, bidaian atera baino lehenago, bere esku ihartuaz mandoari, belar azao bat gehiago ematen dion atsoa, jakiak erostera-koan, ekaitza eta barealdia kontutan dituen itsasgizona, euria egin dezakeela erakusten zaionean txapela jutzen duen umea, horiek dira nire itxaropena, arrazoiak aintzat hartzen dituzte denok. Bai, fedea dut gizonen-gan arrazoiak eragiten duen indar ez-tian. Luzaroan ezin diote aurka egin. Inork ezin dezake luzaroan ikusi nola uzten dudan harri bat jausten *-(harri bat jausten uzten du)-* eta nola esaten dudan era berean ez dela jausten. Inor ez da horretarako gai. Froga batek darion lilura handiegia da. Gehienek etsi egiten dute horren aurrean, eta azkenean denek. Pentsatzea gizakiaren gozamenik handienetako bat da.

SARTI AND.: Behar duzu zerbait, Galilei jauna?

GALILEO: *(Berriz anteojutik begira eta zehaztasunak idazten ari dela, oso era atseginez.)* Bai, Andrea behar dut.

SARTI AND.: Andrea? Ohean dago, lo.

GALILEO: Ezin duzu esnatu?

SARTI AND.: Zertarako behar duzu?

GALILEO: Poztuko duen zerbait erakutsi nahi diot. Lurra Lur denez geroztik gutaz gain beste gizonik oraindik ikusi ez duen zerbait ikusi behar du.

SARTI AND.: Zeure tutuarekin zerikusia duen zerbait berriz ere?

GALILEO: Nire tutuarekin zerikusia duen zerbait, Sarti andrea.

SARTI AND.: Eta horretarako iratzarri behar dut gauerdian? Zeure onean al zaude? Lo egin behar du. Ez dut esnatuko.

GALILEO: Benetan ezetz?

SARTI AND.: Ezetz, benetan.

GALILEO: Sarti andrea, orduan lagun nazakezu agian. Hara, arazo bat sortu da, eta ezin dugu horretan ados jarri, liburu gehiegi irakurri ditugulako ziur asko. Zeruari buruzko arazoa da, astroei buruzko arazoa. Hauxe da arazoa:

pentsa daiteke handia txikiaren inguruan ari dela biraka ala txikia handiaren inguruan?

SARTI AND.: (*Fidagaitz*) Zurekin ez da inoiz jakiten zeri eutsi, Galilei jauna. Galdera serioa da ala nitaz barre egiteko asmoa duzu berriro?

GALILEO: Galdera serioa da.

SARTI AND.: Orduan laster izango duzu erantzuna. Janaria nik zerbitzatzen dizut zuri ala zuk zerbitzatzen didazu niri?

GALILEO: Zuk zerbitzatzen didazu niri. Atzo pixka bat erre zitzaizun.

SARTI AND.: Eta zergatik erre zen? Bazkaria egiten ari nintzela zapatak ekarri behar izan nizkizulako. Ez al nizkizun zapatak ekarri?

GALILEO: Litekeena da.

SARTI AND.: Zeu zara ikasi duena eta ordain dezakeena.

GALILEO: Ulertzen dut. Ulertzen dut funtsean ez dagoela arazorik. Egunon, Sarti andrea.

(*Sarti andrea joan egiten da, jostari.*)

Eta hau al da egia uler ezin zezakeen jendea? Berehala harrapatzen dute!

(*Kanpai bat goizeko otoitza jotzen hasi da. Virginia sartzen da berokia jantzita, farola du eskuan.*)

VIRGINIA: Egunon, aita.

GALILEO: Zergatik zaude jalkita hain goiz?

VIRGINIA: Goizeko otoitza egitera noa Sarti andrearekin. Ludovico ere etorriko da. Nolakoa izan da gaua, aita?

GALILEO: Argia.

VIRGINIA: Begira dezaket?

GALILEO: Zertarako?(*Virginiak ez daki zer erantzun.*) Ez da jostallu bat.

VIRGINIA: Ez, aita.

GALILEO: Beste alde batetik, tutu hori etsigarria da, laster entzungo duzu esaten alde guztietatik. Hiru ezkuturen ordai-

- nean saltzen dute kaleetan eta Holandan asmatua zegoen jadanik.
- VIRGINIA: Ez duzu berarekin ezer berririk ikusi Zeruan?
- GALILEO: Ez interesatzen zaizun ezer. Mantxatxo lauso batzuk besterik ez izar handi baten ezker aldean, arreta deitu behar dut nolabait horien gainean. (*Sagredori hitz egiten bere alabaren gainetik:*) "Medicea Izarrak" deituko ditut agian, Florentziako Duke Gorenaren omenez. (*Virginiani berririo*) Jakin behar duzu, Virginia, ziur asko Florentziara joango garela. Gutun bat idatzi dut ea Duke Gorenak bere Gortean hartzen nauen matematikotzat.
- VIRGINIA: (*Pozarren.*) Bere Gortean?
- SAGREDO: Galilei!
- GALILEO: Adiskide maitea, lasaitasuna behar dut. Frogak behar ditut. Eta lapikoa haragiz betea nahi dut. Eta lan hori lortzen badut ez diet banakako ikasleei Ptolomeoren sistema buruan sartu behar izango, aitzitik astia nahiko izango dut, astia, astia, astia! Frogak biltzeko, oraingoz ditudanekin ez baita nahikoa. Hori ez da ezer, eraketa ziztrina! Horrekin ezin naiz mundu guztiaren aurrean aurkeztu. Oraindik ez dago froga bat ere zerutar gorputz batek Eguzkiaren inguruan bira egiten duela erakusten duenik. Baina nik horren frogak erakutsiko ditut, mundu guztiarentzako frogak, Sarti andrearengandik eta Aita Santuarenganaino. Gorteak ez onartzea da nire ardura bakarra.
- VIRGINIA: Jakina onartuko zaituztela, aita, izar berriak eta guztiarekin.
- GALILEO: Zoaz zeure mezarara.
(*Virginia irteten da.*)
Gutxitan idazten dizkiet gutunak hiritar ospetsuei. (*Gutun bat ematen dio Sagredori.*) Uste duzu ondo dagoela?
- SAGREDO: (*Ozenki irakurtzen du Galileok emandako gutunaren bukaera.*) "Berorren Gorentasunarengandik, aro berri hau argituko duen eguzki jaioberriarengandik hurbil

egotea besterik ez dut itxaro". Florentziako Duke Gorenak bederatzai urte ditu.

GALILEO: Hala da. Nire gutunari apalegi deritzozula uste dut. Nahiko apala ote den kezka dut, eta ez ote den formalegia, benetako otzantasuna falta balitzaio bezala. Aristoteles demostratzeko ohorea izan duenak gutun neurritsua idatz dezake, baina ez nik. Ni bezalako gizonak sabela gainean arrastaka eginez baino ez dezake lor hala moduz duineko den lana. Eta badakizu mesprezua diodala sabela betetzeko gai den burua ez duen edozeini.

(Sarti andrea eta Virginia gizon bien ondotik igaro eta mezatarara doaz.)

SAGREDO: Ez zaitetz Florentziara joan, Galilei.

GALILEO: Zergatik ez?

SAGREDO: Han fraideek agintzen dutelako.

GALILEO: Florentziako gortean izen handiko jakintsuak daude.

SAGREDO: Lekaioak.

GALILEO: Burutik oratu eta anteojuraino eramango ditut narraz. Gizonak dira apaizak ere, Sagredo. Eurek ere amore ematen diote frogan lilurari. Copernicok, ez ahaztu hori, bere kalkuluetan sinesteko eskatu zien, nik bere begiei sinesteko baino ez diet eskatuko. Egia ahulegia denean bere burua babesteko, erasoari ekin behar dio. Burutik oratu eta anteoju horretatik begiratzera behartuko ditut.

SAGREDO: Galilei, bide lazgarriari ekiten ikusten zaitut. Gizonak egia ikusten duenean, zorigaitzezko gauari ematen zaito hasiera. Eta itsukeria une bati, gizakiaren arrazoiari sinesten duenean. Nortaz esaten da begiak irekita egiten duela aurrera? Bere hondamendira doanaz. Nola utziko liokete ahaltsuek egia ezagutzen duenari aske ibiltzen, nahiz eta izarrik urrutikoenei buruzko egia izan! Uste duzu Aita Santuak zure egia entzungo duela erratuta dagoela esaten badiozu, erraturik dagoela ere entzun gabe? Uste duzu bere egunerokoan idaztera mugatuko dela: 1610.eko urtarrilak 10, Zerua indargabetua izan da? Nola nahi dezakezu Errepublikatik alde egin, zure

egia poltsikoan duzula, zure tutu hori eta guzti printze eta fraideen trikimailuetan jausteko? Zeure Zientzian hain mesfidatia izanik ere, umea bezain sinesbera zara haren azterketa erraztuko dizula deritzozun guztiaz. Ez duzu Aristotelesengan sinesten baina bai Florentziako Duke Gorenarengan. Lehenago anteojuak eskuan ikusi zaitudanean, izar berri horiek begiratzen, zure oinak egur kartsuen gainean ikusten nituela iruditu zait, eta frogetan sinesten zenuela esan duzunean, haragi errearen sunda. Zientzia maite dut, baina maitasun handiagoa dizut zuri, adiskide. Ez zaitetz Florentziara joan, Galilei!

GALILEO: Onartzen banaute, joan egingo naiz.

(Oihal batean gutunaren azken orria ageri da.)

"Aurkitu ditudan azken izarrei Medicis Etxearen izen entzutetsua ematean, jakitun naiz jainko eta heroien izenak zeru izartsura jasotzeak aintzatu dituela, baina oraingoan, aldiz, Medicis-tarren izen ospetsua izango da izarroi betiko oroimena emango diena. Nire aldetik, Berorren Gorentasunaren eskuetan jartzen dut neure burua, berorren zerbitzaririk fidelenetakoa eta sutsuenetakoa bezala, ohorerik handienetakoa legez hartzen duena berorren meneko jaio izana. Berorren Gorentasunarengandik hurbil egotea baino ez dut nahi, aro hau argituko duen eguzki berri hori.

4

GALILEOK VENECIAKO ERREPUBLIKA UTZI DU FLORENTZIAKO GORTEAZ ORDEZKATUZ. ANTEOJUAK EGINIKO AURKIKUNTZEK JAKINTSUEN SINESGAIZTASUNAZ EGITEN DUTE TOPO.

Zaharrak esaten du: beti izan naizena naiz oraindik.

Berriak esaten du: ez baduzu balio, joan zarelako da.

Galileoren etxea Florentzian. Sarti andrea langela atontzen ari da gonbidatuak hartzeko. Andrea, bere semea, jezarrita dago astronomia kartak txukunduz.

SARTI AND.: Zorionez, Florentzia guztiz goetsi honetara heldu ginenetik, erreberentziak eta ondrek ez dira gelditu. Hiri osoa dator tutu horretatik begiratzeraz eta gero nik zorua garbitu behar dut. Eta alferrik izango da. Aurkikuntza horiek garrantzirik izango balute, apaizgoa izango litzateke lehena hori jakiten. Lau urtetan egon nintzen Filippo monsinoreren zerbitzutan eta ezin izan nion bere liburutegi osoari hautsa kendu. Koadernaturiko liburuak zeuden sabairaino jarrita, eta ez bertsetak! Monsinore maiteak libra bi maskur zituen ipurdian Zientzia guztia haren gainean jezarrita egoteaz, eta ez ote zuen hau jakingo ba? Gaurko bisita handia porrot ederra izango da, eta bihar ezin izango diot berriro esne saltzailleari aurpegira begiratu. Banekien zer esaten nuen, jaun horiei afari on bat, behar den moduko artxo zati bat emateko esan nionean, tututik begirarazi baino lehenago. Baina ez! (*Galileoren antzak eginez.*) "Zerbait desberdina antolatut diet".

(*Deitu egiten dute behean. Sarti andreak leihoko mara-tilatik begiratzen du.*) Jainko maitea! Duke Gorena da! Eta Galilei Unibertsitatean oraindik! (*Korrika jaisten ditu eskailerak eta Medicis-tar Cosme, Toscanako Duke Gorenari eta laguntasunean datozen Txanbelana eta gor-tereko dama biri sartzeko keinua egiten die.*)

COSME: Anteju hori ikusi nahi dut.

TXANBELA.: Galilei jauna eta unibertsitateko beste jaunak heldu arte itxaron nahi izango du Berorren Gorentasunak agian. (*Sarti andreari.*) Galilei jaunak astronomo jaunek berak oraintsu aurkitutako izarrak, Medicea deituak, azter zezaten nahi zuen.

COSME: Beraiek ez dute antejuan sinesten, ezta inondik ere. Eta non dago?

SARTI AND.: Goian, langelan.

(*Mutikoak keinu bat egiten du buruaz eskailerarantz, eta Sarti andrearen beste keinu baten ondoren korrika igotzen da.*)

- TXANBELA.: (*Oso gizon aguretua.*) Gorentasun! (*Sarti andreari.*) Hor-
tik igo behar da? Ni, irakaslea gaixorik dagoelako baino
ez naiz etorri.
- SARTI AND.: Jaun gazteari ez zaio ezer gertatuko. Nire semea goian
da.
- COSME: (*Goian sartuz.*) Gabon.
(*Mutiko biek gur zeremoniatsua egiten diote elkarri. Isi-
lunea. Gero Andrea bere lanera itzultzen da.*)
- ANDREA: (*Bere maisuaren antza zehatzak eginez.*) Honek usate-
gia dirudi.
- COSME.: Bisitari asko?
- ANDREA: Hor ibiltzen dira behaztopa eginez, ahoa zabalik ge-
ratzen dira begira eta ez dute tutik ere ulertzen.
- COSME: Ulertzen dut. Hori al da... ? (*Anteojua erakusten du.*)
- ANDREA: Bai, hori da. Baina hor esaten du: "Ez ukitu".
- COSME: Eta zer da hau? (*Ptolomeoren sistemaren egurrezko
modelo erakusten du.*)
- ANDREA: Ptolomeoren sistema da.
- COSME: Eguzkia nola mugitzen den erakusten du, ezta?
- ANDREA: Bai, hori diote.
- COSME: (*Aulkian jezari eta eredia jartzen du bere belaun gai-
nean.*) Nire irakaslea hoztu egin da. Horregatik etorri
ahal izan naiz lehenago. Ondo egoten da hemen.
- ANDREA: (*Urduri, batetik bestera doa oinei narraz eginda, ezbai-
kor, mutiko berezi hura mesfidati begiratzuz, eta azke-
nean, tentaldiari luzaz eutsi ezinik, beste modelo bat
ateratzen du mapen atzetik, Copernikoren sistemaren
irudikapen bat.*) Baina egiaz honelakoa da jakina.
- COSME: Zer da hori?
- ANDREA: (*Cosmeren modelo erakutsiz.*) Horrela dela diote, bai-
na honela *–(berak duen eredia erakutsiz)–* da. Lurрак
Eguzkiaren inguruan egiten du bira, ulertzen duzu?
- COSME: Benetan sinesten duzu?
- ANDREA: Erabat. Frogatua dago.

- COSME: Benetan? Jakin nahi nuke zergatik ez didaten agurea ikusten uzten. Atzo mahai aurrean zegoen oraindik afa-lorduan.
- ANDREA: Badirudi ez diotela sinesten, ezta?
- COSME: Bai, jakina baitez.
- ANDREA: (*Bat-batean Cosmek belaur gainean duen eredu era-kutsiz.*) Eman lezadazu, hau ere ez duzu ulertzen zuk!
- COSME: Zertarako nahi dituzu biak?
- ANDREA: Eman lezadazu. Ez da umeentzako jostailu bat.
- COSME: Ez daukat emateko arazorik, baina adeltsuago izan zal-tezke, badakizu?
- ANDREA: Tentel hutsa zara zeure adeltasun horrekin, eta eman ala egurra hartuko duzu.
- COSME: Ukitu gabe, aditu?
(*Borrokak hasten dira eta laster daude pirrika lur gai-nean.*)
- ANDREA: Erakutsiko dizut nik modelo bat nola erabili. Eman amo-re!
- COSME: Orain apurtu egin da. Eskua bihurtzen didazu.
- ANDREA: Orain ikusiko dugu nork duen arrazola eta nork ez. Esan Lurrak bira egiten duela ala kokotekoak joko dizkizut.
- COSME: Sekula ere ez. Ai, kaskagorri hori! Adeitasuna erakutsi-ko dizut!
- ANDREA: Kaskagorria! Kaskagorria ni?
(*Borrokak jarraitzen dute. Beheko solairuan Galileo eta Unibertsitateko irakasle batzuk sartzen dira. Bere at-zean Federzoni.*)
- TXANBELA.: Jaunok, ondorez arin batek eragotzi dio Suri jaunari, Be-rrorren Gorentasunaren irakasleari, honaino laguntzea.
- TEOLOGOA: Ez ahal da ezer larririk izango.
- TXANBELA.: Ez horixe.
- GALILEO: (*Etsita.*) Ez da hemen Berorren Gorentasuna?
- TXANBELA.: Berorren Gorentasuna goian dago. Ez luzatzeko erre-gu-zen dizuet, jaunok. Gortea irrikitzen dago Unibertsitate

gailenaren iritzia jakiteko Galilei jaunaren tresna apartari buruz eta astro berri horiei buruz.

(Igotzen dira.

Mutikoak lurrean geldi geratu dira orain, zarata entzun dutelako behean.)

COSME: Hor daude. Utzi jaikitzen.

(Zutik jartzen dira berehala.)

JAUNAK: *(Igotzen diren bitartean.)* Ez, ez dena dago oso ondo. –Medikuntzako Fakultateak baztertu egin du Auzo Zaharreko gaixoak izurridunak izan daitezkeenik. Oraingo hozberoarekin, miasmak izoztu egin daitezke. –Txarrena kasu honetan izua da beti. –Urtaro honetan ohikoak diren hotzeria bolada besterik ez. –Baztertu egin da edozein susmo. Oso ondo dago dena.

(Goian, ongi-etorriak.)

GALILEO: Gorentasun, pozarren nago zure aurrean geure Unibertsitateko jaunoi berrikuntza hauek ezagutarazteaz. *(Cosme makurtu egiten da zeremoniatsu alde guztietara, eta Andrearenganantz ere bai.)*

TEOLOGOA: *(Lurrean apurtuta dagoen Ptolomeoren eredia begiratu.)* Zerbait apurtu da hemen dirudienez..

(Cosme makurtu egiten da arin eta Andreari ematen dio eredia adeitasun handiz. Bitartean, Galileok, gordeka, baztertu egiten du bestea.)

GALILEO: *(Anteojura hurbilduz.)* Berorren Gorentasunak ondo dakienez, astronomoek arazo handiak ditugu aspaldi honetan geure kalkuluak egiteko. Filosofiarekin bat datorren sistema oso zaharra erabiltzen dugu horretarako, baina tamalez sistema hori ez dator egintzekin bat. Sistema zahar honen arabera, Ptolomeoren sistema, astroen mugimenduak oso korapilatsuak omen dira. Venus planetak adibidez, honelako mugimendua egingo luke. *(Arbel baten gainean marrazten du Venusen orbita epiziklikoa Ptolomeoren sistemaren arabera.)* Hala ere, hain korapilatsuak diren mugimendu horiek onartzuz ere, ez gaude astroen kokapen zehatza aurreratzeko egoe-

ran. Ez ditugu aurkitzen, benetan, egon behar luketen tokietan. Horrez gain badira astroen beste mugimendu batzuk zeintzuentzat Ptolomeoren sistemak ez baitu inolako azalpenik. Horrelako mugimenduak egiten dituzte dirudienez, Jupiter planetaren inguruan, nik duela gutxi aurkitutako izar txiki batzuek. Jaunak ados badaude, Jupiterren sateliteak zehatz behatuz has gaitezke, Medicea Izarrak begiratzuz...

ANDREA: (*Antejuaren aurrean dagoen aulkia erakutsiz.*) Jezarri hemen mesedez.

FILOSOFOA: Eskerrik asko, mutiko. Beldur naiz ez ote den hau horren erraza izango. Galilei jauna, zure tutu ospetsu hori erabili baino lehenago, eztabaida bat izateko atsegina nahi genuke. Gaia: existitu daitezke planeta horiek?

MATEMATIK.: Behar bezalako eztabaida.

GALILEO: Nik uste nuen anteojutik begiratu baino ez eta sinetsita geratuko zinateketela.

ANDREA: Hemendik, mesedez.

MATEMATIK.: Jakina, jakina... hain zuzen ere, zuk badakizu, antzina-koen iritziz, ez dela posible Lurra ez den beste gune baten inguruan biraka ari diren izarrak egoterik, ezta Zeruan bere euskarria ez izatea ere.

GALILEO: Bai.

FILOSOFOA: Eta, izar horiek izan daitezkeela alde batera utziz, matematikoak –(*matematikoaren aurrean makurtzen da*)– hori zalantzatan jartzen badu ere nahi nuke filosofo legez, apaltasun osoz, ondorengoko galdera luzatu: beharrezkoak ote dira izar horiek? *Aristotelis divini univesum...*

GALILEO: Ezin genezake hizkuntza arruntean jarraitu? Nire lankidea den Federzoni jaunak ez du latinera ulertzen.

FILOSOFOA: Garrantzitsua al da uler gaitzan?

GALILEO: Bai.

FILOSOFOA: Barkatu. Uste nuen zure lente leuntzailea zela.

ANDREA: Federzoni jauna lente leuntzailea eta jakintsua da.

FILOSOFOA: Eskerrik asko mutiko. Federzoni jauna tematzen bada...

GALILEO: Ni tematuko naiz.

FILOSOFOA: Argudioak distira galduko du, baina zeure etxean gauden... Aristoteles gorenaren Unibertsoa, bere esfera mistikoki musikaz beteak eta kristalezko gangaz osaturik, eta bere zerutar gorputzen orbitez eta eguzki ibilbidearen inklinazioaz, eta satellite taulen sekretuekin eta hemisferio australeko katalogoaren izar aniztasunaz, eta zerutar globoaren arkitektura inspiratuak hain orden eta edertasunez beteriko eraikuntza osatzen dute ezen zalantzan jarri behar baikinaten armonia hori haustekotan.

GALILEO: Eta Berorren Gorentasunak anteoju honetatik ikusiko balu ezinezko bezain alferriko diren izar horiek badirela?

MATEMATIK.: Zure anteojuak ezinezko dena erakustean, ez dela fidatzekoa erantzuteko zorian izango ginatke.

GALILEO: Zer esan nahi duzu horrekin?

MATEMATIK.: Askoz ere probetxugarriago litzateke, Galilei jauna, azalduko bazenizkigu Zeruko goiesfera aldagaitzetan, astroak asko mugitu daitezkeela susmatzera eragiten zaituzten arrazoiak.

FILOSOFOA: Arrazoiak, Galilei jauna, arrazoiak!

GALILEO: Arrazoiak? Izarrei eta nire oharrei egindako begirada baten fenomeno argi erakusten dutenean? Ene jauna, eztabaida gustu txarrekoa iruditzen zait.

MATEMATIK.: Ziur banengo gehiago suminduko ez zinatekeela, esango nuke zure tutuan dagoena eta Zeruan dagoena gauza desberdin bi izan daitezkeela.

FILOSOFOA: Ezin daiteke adeitasun handiagoz esan.

FEDERZONI: Medicea izarrek lantean marraztu ditugula uste dute!

GALILEO: Iruzurra leporatzen didazue?

FILOSOFOA: Nola egin dezakegu? Berorren Gorentasunaren aurrean!

MATEMATIK.: Zure tresna, zeure semea izaki ala apopiloa baino ez, trebezia handiaz eginga dago, zalantzarik gabe. Argi dago hori!

- FILOSOFOA: Eta zinez konbentziturik gaude, Galilei jauna, ez zu ez beste inor ez litzatekeela ausartuko dinastiaren izen gorenaz apaintzen izar batzuk, horien izatea ez baitago duda guztiez gain .
(*Duke gorenaren aurrean makurtzen dira denak*)
- COSME: (*Gorteko damak dauden tokira begiraturaz.*) Okerren bat al dago nire izarrekin?
- DAMA ZAH.: (*Duke Gorenari.*) Dena ondo doa Berorren Gorentasunaren izarrekin. Jaun horiek, benetan ba ote diren baino ez dute galdetzen.
(*Isilunea.*)
- DAMA GAZ.: Tresna horrekin Hartz Nagusiaren gurdiaren gurpil guztiak ikusten direla diote.
- FILOSOFOA: Bai eta Zezenean asma daitekeen guztia.
- GALILEO: Orduan, begiratu egingo duzue, jaunok, bai ala ez?
- FILOSOFOA: Jakina, jakina.
- MATEMATIK.: Jakina.
(*Isilunea. Bat-batean, Andreak buelta eman eta artez-arte zeharkatzen du gela. Bere amak harrapatu egiten du.*)
- SARTI AND.: Zer gertatzen zaik?
- ANDREA: Tentelak dira. (*Askatu eta joan egiten da.*)
- FILOSOFOA: Ume gaixoa.
- TXANBEL.: Berorren Gorentasuna, jaunok, gogora ahal diezazueket hiru ordu laurden barru dantzaldi ofizialari hasiera eman-go zalola?
- MATEMATIK.: Eta zertarako sartu dantzaldi honetan? Lehentxeago ala geroxeago, Galilei jaunak egitateak onartu behar ditu. Jupiterren bere planeta horiek esfera-estalkia zulatuko lukete. Oso erraza da.
- FEDERZONI: Harrituko zarete baina ez dago horrelako esfera-estalkirik.
- FILOSOFOA: Edozein eskola liburuk badela esango dizu, gizontxo.
- FEDERZONI: Orduan eskola liburu berriak behar dira.

FILOSOFIA: Gorentasun, nire kidea eta ni Aristoteles gorenaren jakiturian oinarritzen gara.

GALILEO: (*Lausengari ia.*) Jaunok, gauza bat da Aristotelesen jakiturian sinestea, eta beste bat begi bistako egitateak. Aristotelesen esanetan, hor goian kristalezko esferak daudela diozue zuek, eta hori dela eta ezin daitezkeela halako ala bestelako mugimenduak gertatu, astroek esferak horiek zulatu beharko lituzketelako. Baina, eta mugimendu horiek badirela ziurtatu ahal bazenezate? Erakutsiko lizueke horrek kristalezko esferarik ez dela? Jaunok, apaltasun osoz, zuen begiez fidatzeko eskatzen dizuet.

MATEMATIK.: Galilei maitea, ekandu zaharkitua iruditzen bazaizu ere, Aristoteles irakurtzeko ohitura dut noizik behin, eta kasu horietan nire begiez fida naizela ziurta diezazuket.

GALILEO: Fakultate guztietako irakasleek gertaeren aurrean, ez ikusteko, begiak itxi eta ezer gertatzen ez denaren itxurak egin ditzaten, ikustera ohitu naiz Nire oharrak erakusten dizkiet eta irribarre egiten dute beren baitarako, nire anteojuak eskaintzen diet, sinetsita gera daitezten, eta Aristoteles aipatzen didate.

FEDERZONI: Gizon hark ez zuen anteojurik!

MATEMATIK.: Jakina, jakina.

FILOSOFIA: (*Harroturik.*) Lokatzez beteko baduzu Aristoteles, jakintsu onartua, ez soilik antzinako zientzia guztiak baizik eta Elizako Aita Santuek, alferrikoa deritzot eztabaida jarraitzeari. Uko egiten diot eztabaida desegoki honetan parte hartzeari. Eta kito.

GALILEO: Egia denboraren alaba da eta ez agintearena. Gure ezjakintasuna mugaezina da, gutxi dezagun milimetro kubiko bat! Zergatik hain azkarrak izan nahi, azkenean ere tentelkeria pixka bat gutxi dezakegunean? Nire eskuetan, Unibertsoaren zokotxo bat apur bat hobeto, ez askorik, ikusteko aukera eman didan tresna izateko zori asmaezin ona izan dut. Erabil ezazue.

FILOSOFIA: Gorentasun, jaun-andreok, honek guztiak noraino eramango gaituen baino ez nuke galdetu nahi.

- GALILEO: Nire ustez, zientzia gizon legez ez genuke galdetu behar noraino eraman gaitzakeen egiak.
- FILOSOFO: (*Haserre bizian.*) Galilei jauna, nork daki nora eraman gaitzakeen egiak!
- GALILEO: Gorentasun, gauotan, Italia osoan anteojuak zuzentzen dira Zerurantz. Jupiterren ilargiek ez dute esnea merketuko. Baina inoiz ere ez ziren ikusi eta, hala ere, badira. Horretatik ateratzen du herriko gizonak gauza gehiago ikus ditzakeela, begiak zabalduz soilik! Eta baleztatu behar diozue! Ez dira urrutiko astro batzuen mugimenduak Italiak arreta jar dezan eragiten dutenak, baizik eta aldaezin jotzen ziren teoriak zalantzatan jar daitezkeela zabaldu duen berriak, eta mundu guztiak daki teoria gehiegi dagoela. Jaunok ez ditzagun kolokan dauden teoriak defendal!
- FEDERZONI: Zuek, maisu legez, jarri behar dituzue teoriak kolokan.
- FILOSOFOA: Zure gizontxo honek eztabaida zientifiko batean aholkurik ez ematea eskatuko nizuke.
- GALILEO: Gorentasun! Veneziako Armategi Handian eginiko lanak marrazkilari, tresna egile eta sortzaileekin kontaktuan jarri ninduen egunero. Horiek bide barri asko erakutsi zizkidaten. Ikastunak ez izatean bere bost zentzumenek erakutsitakoaz fidatzen dira, gehienetan irakaspen horrek nora eraman ditzaketen beldur izan gabe...
- FILOSOFOA: Hara!
- GALILEO: Gure itsasgizonen oso antzekoak, zeintzuk duela ehun urte gure kostaldeak utzi baitzituzten, jakin gabe beste zein kostaldeerara helduko ziren, eta beste kostalderik zegoenentz ere jakin gabe. Esan daiteke, gaur egun, Antzinako Greziaren benetako loria izan zen jakinmin zintzo hura aurkitzeko untzitegietara jo behar genukeela.
- FILOSOFOA: Hemen entzun dugun guztiaren ostean, ziur nago Galilei jaunak miresleak aurkituko dituela han.

- TXANBELA.: Gorentasun, atsekabeturik ikusten dut eztabaida hezi-garri hau gehiegi luzatu dela. Berorren Gorentasunak atsedean apur bat hartu behar du dantzaldiaren aurretik.
(*Keinu baten ondoren, Duke Gorenaren Galileoren aurrean makurtzen da. Segizioa berehala joateko gertu da.*)
- SARTI AND.: (*Duke Gorenaren aurrean jarriz gozoki plater bat eskaintzen dio.*) Opiltxo bat, Gorentasun? (*Dama zahar-rak kanpora laguntzen du Duke Gorenari.*)
- GALILEO: (*Aatzetik korrika.*) Baina tresnatik begiratzea baino ez duzue, jaunok!
- TXANBELA.: Zure baieztapenei buruz, Berorren Gorentasunak ez dio uko egingo bizirik dagoen astronomorik handienaren, aita Christopher Clavius Erromako Apezpiku Elkargoaren, iritzia kontsultatzeari.

5

IZURRIAREN BELDURRIK GABE, GALILEOK BERE IKERKETAK JARRAITZEN DITU.

- Goizean goiz. Galileo makurtuta dago bere oharren gainean, anteojuaren ondoan. Virginia sartzen da bidai poltsa bat hartuta.*
- GALILEO: Virginia! Zer gertatu da?
- VIRGINIA: Komentua itxi dute eta etxera etorri behar izan dugu arineketan. Arcetrin bost legendun daude.
- GALILEO: (*Dei egiten du.*) Sartil!
- VIRGINIA: Hemen ere merkatuko kalea itxi dute atzo gaberik. Auzo zaharrean hildako bi daudela diote eta eritetxean hiru daudela hiltzorian.
- GALILEO: Dena estali dute berriz ere, betiko legez, azken momentura arte,
- SARTI AND.: (*Sartzen.*) Zer egiten duzu hemen?
- VIRGINIA: Izurria.
- SARTI AND.: Jainko maitea! Fardelak egingo ditut. (*Jezarri egiten da.*)

- GALILEO: Utzi fardelak. Eraman itzazu Virginia eta Andrea! Nire oharren bila noa.
(*Presaka itzultzen da bere mahaira eta paperak biltzen hasten da arinki. Sarti andreak berokia jartzen dio korrika datorren Andreari eta gero oherako arropa apur bat eta janariaren bila doa. Duke Gorenaren otsein bat sartzen da.*)
- OTSEINA: Berorren Gorentasunak, eritasunaren hondamena dela eta, hiritik alde egin du Boloniara joateko. Hala ere Galilei jaunari ere onik jartzeko aukera emateko tematu da. Minutu bi barru, zalgurdi bat izango duzue ate aurrean.
- SARTI AND.: (*Virginiari eta Andreari.*) Tira, goazen kanpora azkar. Eutsi, eraman hau.
- ANDREA: Baina zergatik? Ez badidazu esaten zergatik, ez naiz joango.
- SARTI AND.: Izurria duk, seme.
- VIRGINIA: Aita itxaron behar dugu.
- SARTI AND.: Galilei jauna, prest zaude?
- GALILEO: (*Anteojua mantel barruan bilduz.*) Eraman itzazu Virginia eta Andrea zalgurdira. Laster joango naiz.
- VIRGINIA: Ez, ez gara zu gabe joango. Zure liburuak biltzen hasten bazara, ez duzu inoiz bukatuko.
- SARTI AND.: Heldu da zalgurdia.
- GALILEO: Zentzuzkoa izan zaitez, Virginia: Igotzen ez bazarete, zaldizaina joan egingo da. Izurria ez da lelokeria.
- VIRGINIA: (*Protestaka, Sarti andreak Andrearekin batera kanpora eramaten duen bitartean.*) Lagundu liburuak batzen, bestela ez da etorriko!
- SARTI AND.: (*Deika etxeko atetik.*) Galilei jauna! Zaldizainak esan du ez duela itxarongo.
- GALILEO: Sarti andrea, uste dut ez dudala joan behar. Dena dago nahasirik, badakizu, hiru hilabetetako oharrak bota beharko ditut ez baditut gau baten ala bitan jarraitzen. Eta izurri hori alde guztietatik dago.
- SARTI AND.: Galilei jauna! Zatoz oraintxe bertan! Zoratuta zaude!

- GALILEO: Joan behar duzu Virginia eta Andrearekin. Mik jarraituko dizuet.
- SARTI AND.: Ordu bete barru ezin izango du inork irten. Etorri behar duzu!
(*Entzuten geratzen da.*) Badoo! Gelarazi behar dut.
(*Irteten da.*)
Galileo batetik bestera dabil. Sarti andrea itzultzen da zurbil-zurbil eta pardelik gabe.)
- GALILEO: Zer egiten duzu hemen? Umeek hartu duten zalgurdia zu gabe joango da.
- SARTI AND.: Joan dira. Virginia lotu behar izan dute. Bolonian ardura-tuko dira umeetaz. Baina nork egingo dizu jatekoa he-men?
- GALILEO: Zoratuta zaude. Hirian geratu jatekoa egiteko! (*Bere oharra hartzen ditu.*) Ez pentsa zoratuta nagoenik Sarti andrea. Ezin ditut ohar hauek utzi. Arerio boteretsuak ditut eta frogak batu behar ditut baieztapen batzuetara-ko.
- SARTI AND.: Ez duzu desenkusatu behar. Baina ez zara zentzuduna, gero.
Galileoren etxe aurrean, Florentzian. Galileo irteten da eta kalean behera begiratzen du. Moja bi pasatzen dira.
- GALILEO: (*Haiei mintzatuz.*) Barkatu, arrebo, non eros dezaket esnea? Gaur goizean ez da etorri esne saltzailea eta nire etxeko giltzaria joan egin da.
- MOJA BAT: Dendak Beheko Auzoan baino ez daude irekita oraindik.
- BST. MOJA: Hortik irten da? (*Galileok baietz egiten du.*) Hau da ka-lea!
(*Moja biok aitaren egin, agur maria otoitz egin eta korrika joaten dira. Gizon bat pasatzen da.*)
- GALILEO: (*Gizonari mintzatuz.*) Ez ote zara zu ogi zuria ekartzen digun okina? (*Gizonak baietz egiten du.*) Ez al duzu ikusi nire etxeko giltzaria? Atzo gauez joango zen. Gaur goi-zean goizik ez zegoen etxean.

(Gizonak ezetz egiten du buruaz. Aurreko aldean leiho bat zabaltzen da eta emakume bat agertzen da.)

EMAKUMEA: (Oihuka.) Zoaz arin! Aurreko horiek izurria dutel
(Gizona, korrika doa izuturik.)

GALILEO: Badakizu zerbait nire giltzariari buruz?

EMAKUMEA: Zure giltzaria erori egin zen hor goian, kalean. Jakin behar zenuke. Horregatik joan zen. Hau begirunerik ezal
(Danbada batez ixten du leihoa.)

(Ume batzuk datoz kalean behera. Galileo ikusi eta oihuka alde egiten dute. Galileo itzuli eta soldadu bi ikusten ditu korrika etortzen bular-oskola eta guzti.)

SOLDADUAK: Sar zaitetz berehala etxean!

(Bere astamakila luzeekin etxerantz bultzatzen dute Galileo. Bere atzean atea atalangan ixten dute).

GALILEO: (Leihotik.) Esan diezadakezue zer gertatu zaion emakumeari?

SOLDADUAK: Herri hilobira daramate.

EMAKUMEA: (Berririo agertzen da leihoan.) Atzeko kale osoa kutsatuta zego. Zergatik ez duzue ixten?

Soldaduek soka bat jartzen dute kalean zehar.

Baina honela gure etxean ere ezin izango duk sartu! Hemen ez duk beharrezko ixtea, denok gaudek osasuntsu. Geldi! Geldi! Nire senarra hirian zego eta ezin izango duk sartu! Pizti alenak!

Barruan bere oiho eta negarrak entzuten dira. Soldaduek badoaz. Beste leiho batean atso bat agertzen da.

GALILEO: Hor atzean zerbait dago sutan.

ATSOA: Ez dituzte suteak itzaltzen izurri susmorik badago. Izurriaz baino ez dute pentsatzen.

GALILEO: Ohiko bezala. Horrelakoa da bere gobernu sistema osoa. Fruiturik eman ezin duen pikondoaren adar gaixoa legez mozten gaituzte.

ATSOA: Ez duzu hori esan behar. Ezintasunak jota daude.

GALILEO: Bakarrik zaude etxean?

- ATSOA: Bai. Nire semeak ohar bat bidali dit. Jainkoari eskerrak, atzo gauez jakin zuen hor atzean norbait hil zela eta ez zen etxera itzuli. Bart hamaika gaixotu egon dira auzoan.
- GALILEO: Damu dut nire giltzaria hiritik kanpo lehenago ez bidaltzea. Nik lan larria nuen, baina berak ez zuen arrazoirik geratzeko.
- ATSOA: Gu ere ezin gara Joan. Nork hartuko gintuzke? Ez diozu zeure buruari ezer aurpegiratu behar. Neuk ikusi nuen. Gaur goizean goizik atera zen, zazpiak inguruan. Gaixorik zegoen ezen atetik irteten ikusi ninduenean ogia hartzeko, itzulingurua egin zuen niri itzuri egiteko. Dударik gabe, ez zuen nahi zeure etxeari giltza eman diezaioten. Baina beraiek denaz jabetzen dira. (*Karraka hotsa entzuten da.*)
- GALILEO: Zer da hori?
- ATSOA: Zarata horrekin izurriaren hoziak dauden hodeiak desagertarazten salatzen dira.
(*Galileok barre algarak egiten ditu.*)
Barre egiteko gogoa izatea oraindik ere!
(*Gizon bat dator kalean behera eta sokaz itxita aurkitzen du.*)
- GALILEO: Adizu! Hau itxita dago eta etxean ez dago ezer jateko.
(*Gizona korrika joan da.*)
Ezin gaituzue gosez hiltzen utzi! Adizu!, Adizu!
- ATSOA: Zerbait ekarriko dute agian. Bestela, ate aurrean esnetupina utzi ahal dizut, baina gaua egiten denean bakkarik, beldur ez bazara.
- GALILEO: Adizu! Adizu! Entzun behar digute!
(*Bat-batean Andrea agertzen da soka ondoan. Aurpegia negarrez beterik du.*)
- ANDREA: Zer egiten duk hemen?
- ANDREA: Egon naiz gaur goizean. Atera deitu dut baina zuk ez didazu ireki. Jendeak esan dit ze...
- GALILEO: Baina ez hintzen zalgurdian joan?

- ANDREA: Bai. Baina bidean salto egin nuen. Virginiak jarraitu egin zuen. Ezin naiz sartu?
- ATSOA: Ez, ezin nauk. Ursulinen komentura joan behar duk. Han egongo duk hire ama, agian.
- ANDREA: Egon naiz bertan, baina ez didate sartzen utzi. Oso gaixorik dago.
- GALILEO: Oso urrutitik hator? Hiru egun dituk joan hintzenetik.
- ANDREA: Denbora guzti hori behar izan dut, ez zaitetz haserretu. Behin harrapatu egin ninduten.
- GALILEO: (*Zer egin jakin gabe*) Ez negarrik egin. Badakik? Denbora oso honetan era guztietako gauzak asmatu ditiat. Nahiz duk esatea? (*Andrea baitez egiten du negar zotinka.*) Entzun ondo, bestela, ez duk ulertuko eta. Gogoratzen haiz Venus planeta erakutsi niala? Ez egin kasurik zarata horri, ez duk ezer. Badakik zer ikusi dudan? Ilargia bezalakoa dela! Esfera erdia gisa ikusi diat eta igitaia gisa ikusi diat. Zer iruditzen zaik? Pilota bat eta argi bat erabiliz erakutsi ahal dizkiat. Horrek frogatzen dik planeta horrek ere ez duela berezko argirik. Eta eguzkiaren inguruan dabilela biraka, zirkulu erraz bat eginez, ez al duk miragarria?
- ANDREA: (*Negar zotinka.*) Noski baitez, eta hori egitatea da.
- GALILEO: (*Ahopeka.*) Nik ez nian bertan geldiarazi.
(*Andrea isilik geratzen da.*)
Baina, jakina, geratu ez banintz, ez zuan halakorik gertatuko.
- ANDREA: Sinestu behar dizute orain?
- GALILEO: Orain froga guztiak ditiat. Badakik? Hau guztia igaro eta gero, Erromara joango nauk eta erakutsiko zieat.
(*Kalean behera txanodun gizon bi datoz, makila luzeak eta pertzak eramanez. Makilen bidez ogia hurbiltzen dute leihoetara, lehenengo Galileori eta gero atsoari.*)
- ATSOA: Han aurrean emakume bat dago hiru haurrekin. Emaiozue zerbait hari ere.

- GALILEO: Ez dut edatekorik. Etxean ez dago urik. (*Gizon biek sorbaldak jasotzen dituzte.*) Etorriko zarete bihar ere?
- GIZ. BATEK: (*Ahots itoaz, ahoan zapi bat jarri baitu.*) Nork daki zer gertatuko den bihar?
- GALILEO: Etortzen bazarete, ezin diezadakezue nire lanerako behar dudan liburutxo bat ekarri?
- GIZONA: (*Barre sorra eginez.*) Liburu batek orain garrantzirik balu bezala. Pozik egon zaitezke ogia baduzu.
- GALILEO: Nire ikaslea den mutiko honek emango dizue niretzako. Merkurioren biraketa periodoa duen karta duk, Andrea, galdu egin diat. Lortuko al didak eskolan?
Gizonek bere bidea jarraitu dute.)
- ANDREA: Noski. Bila joango naiz, Galilei jauna. (*Irteten da. Galileok ere alde egiten du. Aurreko etxetik atsoa ateratzen da eta tupina uzten du Galileoren ate aurrean.*)

6

1616: ERROMAKO ELKARGOAK, BATIKANOKO IKERKETA ISTITU-TUAK, GALILEOREN IKERKETAK EGIAZTATZEN DITU.

Ez da sarritan ikusten

Jakintsu bat ikasi nahiez

Jainkoa debozioz zerbitzatzen zuen Claviusek

Berretsi zuen Galileo arrazoi emanez.

Erromako Elkargoaren egongela Erroman. Gaua da. Eli-zako buruzagi gorenak, fraideak, eta jakintsuak taldeka. Bazter baten, bakarrik Galileo. Bozkario handia dago. Eszena hasi baino lehenago barre algarak entzuten dira.

PREL. LODIA: (*Barrearen barrez sabela eutsiz.*) Halako tentelkeriarik! Halako tentelkeriarik! Noizbait sinestua izan ez den baieztapenen bat alpa diezadaten nahi nukel!

JAKT. BATEK: Adibidez, jatekoaren aurrean nazka gaindiezina hartzen duela berorrek, monsinore!

- PREL. LODIA: Sinestuko dute, sinestuko dute. Zentzuzkoa da sinesten ez duten bakarra. Deabrua badela ere zalantzatan jarzten dute. Baina Lurrak itzulipurdika egiten duenik harri txintxarrak errekaetan bezala, hori bai sinesten dute. *Sancta simplicitas!*
- MONJE BAT: (*Pailazoarena egiten.*) Zorabioak jota nago. Lurrak arinegi egiten du bira. Utz biezat bere besotik eusten, irakasle. (*Balantzaka dabilenarena egiten du eta jakintsu baten besoari eusten dio.*)
- JAKINTSUA: (*Jolasa jarraituz.*) Bai, gaur Lur zaharra mozkor-mozkor eginda dago berriro. (*Beste baten besoari eusten dio.*)
- MONJEA: Geldi, geldil! Jausiko gara eta! Geldi esaten diet!
- BI. JAKINTS.: Venus guztiz okerturik dago jadanik. Poparen erdia baino ez diot ikusten. Lagundu! Arren!
- LEHEN MONJ.: Eta ez begiratu beherantz. Dena nahasirik ikusten dut.
- PREL. LODIA: (*Ahotsa nahita goratuz Galileo dagoen tokirantz.*) Ezi-nezkoa! Gauza nahasiak Erromako Elkargoan!
(*Barre algarak. Sakoneko ate batetik Elkargoko astronomo bi sartzen dira. Isiltasuna.*)
- MONJE BAT: Ikertzen jarraitzen duzue? Gaizpidea da!
- LEHEN ASTR.: (*Haserre bizian.*) Guk ez!
- BI. ASTRON: Nora iritsi nahi du? Ez dut Clavius ulertzen... Ontzat emango balitz azken berrogeitamar urteotan baieztatu dena! 1572ean esferarik gorenenean, zortzigarrenean, izar finkoen esferan, izar berri bat argitu zen, inguruko izar guztiak baino handiago eta distiratsuago eta, sei hilabete igaro baino lehen, berriro desagertua zen, eze-rezean. Galdetu behar diogu geure buruari: zer gertatzen da orduan betikotasunaz eta Zeruaren aldagaiztasunaz?
- FILOSOFOA: Uzten bazaie, ortzi osoa suntsitzen bukatuko dute.
- LEHEN ASTR.: Bai, nora helduko gara! Bost urte geroago Tycho Brahe daniarrak kometa baten ibilbidea zehazten du. Ilargia baino gorago hasten zen eta bata bestearen ostean, esfera-bilkura guztiak zeharkatzen zituen, mugitzen diren gorputz zerutiarrak guztien euskarri sendoak. Ez zuen

aurkakorik aurkitzen eta bere argiak ez zuen desbidera-
ketarik jasaten. Beraz galdetu behar dugu: non daude
esferok?

FILOSOFOA: Hori ez da eztabaidatzen! Nola lezake Christopher Cla-
viusek, Italiako eta Elizako astronomorik handienak ho-
lako zerbait ikertu ere?

PREL. LODIA: Hau gaizpidea!

LEHEN ASTR.: Ba ikertzen jarraitzen du! Hor barruan dago jezarrita,
deabruzko tutu horretatik tinko begiratu!

BI. ASTRO.: (*Principiis obstat*) Duela urte batzuk, gauza asko kalku-
latu genituen, eguzki urtearen iraupena esaterako,
Eguzki eta Ilargi eklipseen datak eta zerutar gorputzen
tokiak Copernico heretiko horren taulak erabiliz, hortik
dator dena.

MONJE BAT: Zera galdetzen diot neure buruari: zer da hobe, Ilargi
eklipse bat egutegiak dioen baino hiru egun berandua-
go ikusi, ala betiko zorionbiderik inoiz ez lortu?

MON. ARGAL: (*Aurreratzen da Biblia zabalik duela, pasarte baten atza-
mar batez fanatikoki jotzen.*) Zer diote Idazki Sakratuek?
"Eguzki, geldi zaitetz Gabaon gainean eta zu, Ilargi, Aya-
longo aranaren gainean!" Nola geldituko litzateke
Eguzkia mugituko ez balitz, heretiko horiek dioten beza-
la? Gezurrik al diote Idazki Sakratuek?

LEHEN ASTR.: Ez, eta horregatik bagoaz.

BI. ASTR.: Badira astronomooi zailtasunak jartzen dizkiguten feno-
menoak, baina guztia ulertu behar al du gizonak? (*Biak
irteten dira.*)

MON. ARGAL: Gizakiaren aberria alderrai dabilen izar baten parean jar-
tzen dute. Gurdi berean sartzen dituzte, piztiak, landa-
reak eta mineralak, eta biraka jartzen dituzte hutsik da-
goen zeruaren zehar. Bere ustez, ez dira jada Lurra eta
Zerua. Lurra, Zeruko astro bat delako, eta Zerua, lurrez
osaturik dagoelako. Ez dago desberdintasunik goikoa
eta behekoaren artean, betikoa eta iragankorraren ar-
tean. Gu hilko garela, badakigu. Baina orain esaten di-
gutena zera da: Zerua ere deuseztuko dela. Esaten zen,

eta idatzirik dago, Eguzkia zela, Ilargia eta Izarrak zirela, eta gu Lurraren gainean bizi ginela; baina orain, bere ustez, Lurra ere izar bat da. Izarrak baino ez daudel! Helduko da eguna gizonak eta piztiak ez direla esango digutena, gizona ere piztia dela, piztiak baino ez diral!

LEHEN JAKIN.: (*Galileori*) Galilei jauna, zerbait jausi zaizu behera.

GALILEO: (*Bitartean poltsikotik bere harria atera du eta jolasean lurrera jausten utzi du azkenean, Eskuratzeko makur-tzen den bitartean:* Gorantz, monsinore. Gorantz jausi zait.

PREL. LODIA: Lotsagabeko gizona!

(*Kardinal oso zahar bat sartzen da fraide baten sorbal-dari eutsiz, eta lekua egiten diote begirunez.*)

KARD. ZAHA.: Hor barruan jarraitzen dute oraindik? Ezin dute arin bukatu txotxolokeria horrekin? Clavius horrek bere As-tronomia ezagutu behar luke. Entzun dut Galilei horrek, gizona, Unibertsoko erdigunetik bazter batera aldatzen duela. Beraz, gizadiaren arerioa da! Eta horrela hartu behar da. Gizona Kreazioaren errege da, edozein umek daki hori, Jaungoikoaren izakirik gorenena eta maiteena. Nola jarriko luke Jaungoikoak mirari hori, hainbeste ahaleginen ondorioa, baztertua eta beti ihesean dagoen astro txiki batean? Bere Semea halako toki batera bidaliko luke? Nola egon daiteke bere kalkulu taulen eskla-buei sinesteko bezain gizaki doilorrik! Ba al da horrela-korik onartuko duen Jaungoikoren izakirik?

PREL. LODIA: (*Ahotsa apalduz*) Jauna hementxe bertan dago.

KARD. ZAHA.: (*Galileori*) Zeu zara, beraz? Badakizu? Ez dut jada oso ondo ikusten, baina gizon haren antza izugarria duzula bai ikusten dut, –nola zuen izena?–erre genuenak.

MONJEA: Berorren Gorentasuna ez litzateke asaldatu behar. Osa-gileak...

KARD. ZAHA.: (*Baztertu egiten du eta Galileorengana jotzen du.*) Zuk lizundu egin nahi duzu Lurra, bertan bizi eta berarengan-dik dena hartzen duzun arren. Zeure teilatuari botatzen dizkiozu harriak! Baina ez dut onartuko. (*Monjea bazter-*

tu eta batetik bestera ibiltzen hasten da harro.) Ni ez naiz edozein izaki, epe labur batez, edozein tokitan biraka ari den edozein astro txiki baten gainean. Lur finkoaren gainean nabil, pausu ziuurraz, eta bera geldi dago, bera da Unibertsoaren erdigunea, ni bere erdigunean nago eta Sortzaille Handiaren begia nigan finko dago, nigan bakarrik. Nire inguruan biraka, kristalezko zortzi esferatara loturik, izar finkoak daude, eta Eguzki ahaltsua, inguruan duen guztia argitzeko sortua. Eta ni ere bai, Jaungoikoak ikus nazan. Honela ikusgarri eta ezeztazekin, neure gainean, gizonaren gainean datza, Jaungoikoaren ahalegina, izakirik garrantzitsuenarengan, Jaungoikoaren irudi hilezkorrean, eta... (Zerraldo erortzen da.)

MONJEA: Berorren Gorentasuna gehiegi fidatu da bere indarretan!
(Une horretan sakoneko atea zabaltzen da eta, bere astronomoen buru legez, Clavius handia sartzen da. Isilik eta azkar egongela zeharkatzen du, alboetara begiratu gabe eta, irtetean, esaten dio monje bati: Arrazoi du.

Irteten da astronomoak atzetik dituela. Sakoneko atea zabalik geratu da. Isiltasun osoa. Kardinale oso zaharra bere senera dator.)

KARD ZAHA.: Zer gertatzen da? Badakigu erabakirik?

(Inor ez da esatera ausartzen.)

MONJEA: Berorren Gorentasunak etxera joan behar du.

(Lagundu egiten diote agureari irteten. Hunkiturik, egongela uzten dute denek. Claviusen ikerketa komisioko monje txiki bat Galileoren ondoan geratzen da.)

MONJE TXIK.: *(Ezkutuka.)* Galilei jauna, aita Claviusek joan baino lehen esan zuen: orain teologoek ikusi behar dute nola berregiten dituzten zeruko esferak! Irabazi egin duzu. *(Irteten da.)*

GALILEO: *(Geldiarazten saiatzen da.)* Irabazi duzu! Ez nik, baizik eta Arrazoiak!

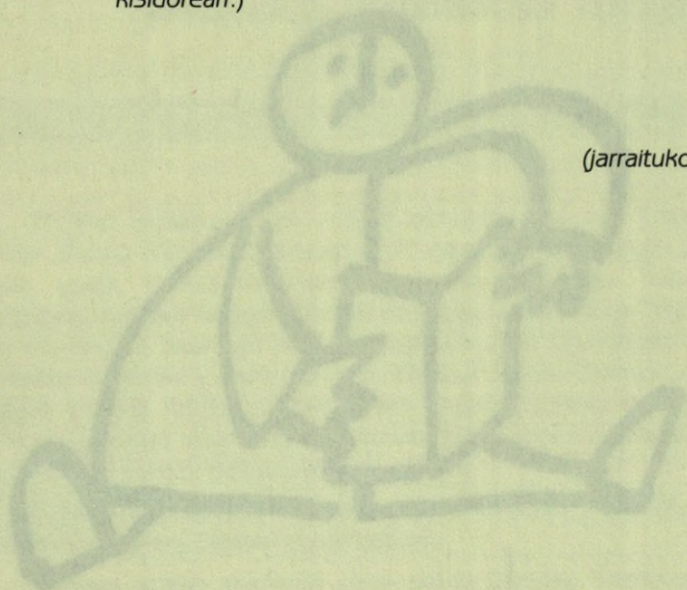
(Monje txikia irten da dagoeneko. Galileo ere irteten da. Atarian garaiera handidun prelatu bat aurkitzen du,

*Kardinale Inkisidorea. Astronomo batek laguntzen du.
Galileo makurtu egiten da. Irten baino lehen galdera
bat xuxurlatzen dio atezainari.)*

ATEZAINA: *(Xuxurlatuz bera ere.) Bere Gorentasuna, Kardinale Inki-
sidorea.*

*(Astronomoak antejuraino laguntzen dio Kardinale In-
kisindeari.)*

(Jarraituko du)

HAUR ETA GAZTE
LITERATURA